

לקראת שבת מלכתא

dirshu@dirshu.co.il | לקבלת הגליון למייל:

תקציר שבועי של 'הדף היומי בהלכה'

גליון מס' 251

פנינים לפרשת ויצא

לפני כ-60 שנה, כאשר מרן הגאון רבי חיים קנייבסקי שליט"א למד אתי מה שנקרא 'חברותא', אמר לי פעם: "אריה, אתה יודע שאני ידיד שלך. אני מתחנן אליך שתעבור על הזוהר לפחות פעם אחת. משום שבאלף השביעי ילמדו גם זוהר, אז יסבירו את כל הסודות, ועיני האנשים תהיינה בורקות מאושר, ואם לא תעשה מה שאני אומר לך, אתה תשב מולם ותאכל את הלב, מדוע לא עברת על הזוהר לפחות פעם אחת..."

הגה"צ רבי אריה שכטר זצ"ל על רחל ולאה, והסכמי יששכר זבולון

"תני נא לי מידוֹדָאי בְּיָדְךָ" (בראשית ל', י"ד)

שמעתי בשם הרב מפוניבז' זצ"ל הסבר על העניין, שמרחל היו אמורים לצאת ארבעה בנים, כך גם מלאה, ועבור הוויתור שוויתרה ללאה 'הפסידה' שני בנים - את יששכר וזבולון (עיין בראשית רבה עב, ג).

וכאן נעשית התמיהה גדולה יותר: היעלה על הדעת כדבר הזה? ברם - כך אמר הרב מפוניבז' - מעלת התורה היא כה גדולה, שאי אפשר לרכוש אותה בשום ממון שבעולם, כמו שנאמר (שיר השירים ח, ז): "אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו" אם כן, איך יכול זבולון לעשות את העסקה הידועה עם יששכר? הלל ושבנא היו אחים. הלל עסק בתורה, ושבנא עסק במסחר. הלל חי דוחק, והיה מרוויח טרפיעיק אחד ליום, את חציו נתן לשומר בית המדרש. רק כאשר נעשה להלל הגדול, אמר לו אחיו, שבנא: 'הבה נהיה שותפים ונחלוק בינינו את תורתך'. יצאה בת קול מן השמים ואמרה: "אם יתן איש את כל הון ביתו באהבה בוז יבוזו לו".

כל זה אמור, רק כאשר שבנא בא לעשות עסק עם הלל לאחר שהלל עסק בתורה. אז, כל כסף שיציע שבנא כדי לקבל חלק בתורה שלמד הלל, אף אם יציע כל מה שיש לו - לא ישווה לערך הלימוד: "בוז יבוזו

לו". אבל לפני הלימוד - יכול זבולון לומר ליששכר: 'אתה תלמד תורה, ואני אעסוק במסחר ואפרנס אותך, ובלבד שיהיה לי חלק בתורה שאתה לומד'.

ואכן, הגמרא (שם) מספרת ששמעון ועזריה היו אחים, ושמעון למד תורה על ידי אחיו, שהיה עוסק בפרקמטיא, כדי שיחלוק בזכות לימודו של אחיו, ולכן נקרא שמעון "שמעון אחי עזריה", על שמו של

המשך בעמוד 26

"אבא עמד נדהם ונבוך. 'שמש' יבוא לקחתו? קשה היה לו לשאת זאת. אך כאשר כבר הגיע ה'שמש', בלית ברירה נלווה אליו. בדרך הרהר והתלבט, שאינו יכול להסכים שיהודי מבוגר יבוא מידי בוקר ללוותו. אך מצד שני הרי אסור לבטל מנהג זה, שכך מבטאים בני העיירה את אהבתם לתורה. לכן החליט, שמהיום והלאה יקום הוא וימתין ליד ביתו של ה'שמש'. יקדים הוא ויתייצב ליד פתחו של ה'שמש' ויצעדו יחדיו לביהכ"נ..."

'נועם שיח' עם הגאון רבי דוד פיינשטיין זצ"ל, ראש ישיבת 'תפארת ירושלים' וחבר מועצת גדולי התורה בארה"ב, בנו בכורו של מרן הגאון רבי משה פיינשטיין זצוק"ל

הרב טוביה פריינד

"סלם מצב ארצה וראשו מגיע השמן" (בראשית כ"ה, י"ב)

'רב-דוד' - זה היה כינויו מעורר הכבוד שהעניקו לו יהודי ארה"ב - בפשטות ללא תוארי כבוד. היה דמות מופלאה, משרידי דור דעה והדורות הקודמים, שהטביע חותם עמוק בפסיקותיו ובהכרעותיו הברורות. גאון אדיר הבקי בכל מכמני התורה. ביהדות אמריקה הגדולה השם 'רב-דוד' היה מושג נערץ לגאון מופלא, 'פוסק'; ראש ישיבה ולמאן דאמר בעולם התורה, בהיכלי ישיבה, בבתי הוראה ובבתי דין, מהלכות הקלות ועד החמורות התלויות בשערה.

עוד בחיי חיותו של אביו הגדול ז"ע, הועידו לפסוק הלכות ולשמש לפוסק ומורה הוראה לבית ישראל. האיר עיני חכמים בתורה ובהלכה, בפסק ובדיינות, וכך זכה להטביע חותם על עולם ההלכה, ולהעמיד לגיונות של רבנים ומורי הוראה בכל ריכוזי היהדות הנאמנה בארה"ב, שקבלו ממנו את כוח ההכרעה. היה למורה דרכם של מאות רבנים בכל קצווי תבל, המכהנים פאר ברבנות בקהילות ישראל.

עם הסתלקות אביו ז"ע, הפך ביתו שבמנהטן לתל תלפיות שפונים אליו, לדעת את חוקי האלוקים ואת משפטיו. תורתו ויראתו, חכמתו, תבונתו ועצתו היו למשיב נפש. 'כך פסק רב-דוד' - נשמע רבות בהיכלי הישיבות בארה"ב, שכן משנתו הטהורה הפכה לנכס צאן ברזל בעולם היהדות. כמעין המפכה מים זכים דובבות שפתותיו, ומהדהדות בכל קצוות תבל. רבבות ההוגים בעמל ויגיעה בדברי תורת אביו בעל ה'אגרות משה', סברותיו, פסקיו והכרעותיו שהשאיר ברכה לדורות הבאים, באו לשאול ולהתייעץ עם בנו הגדול רבי דוד, לכוון לאמיתתה של תורה לדעת אביו הגאון ז"ע.

יחד עם זאת נתמנה לכהן פאר על מקומו של אביו ז"ע כראש ישיבת 'תפארת ירושלים', לימד תורה לתלמידים בחריפות עצומה, פלפל בגמרות, העמיק בסברות הראשונים והאחרונים, הרביץ תורה בכל מכמניה לתלמידים רבים, בהיקף ובהתמדה בל יתוארו.

הגאון רבי דוד זצ"ל, היה מקברניטי היהדות הנאמנה בארה"ב של

אמריקה, מנהיג דגול מרובה שהשפיע רבות על עיצוב דמותה בעשרות השנים האחרונות. איש על העדה, שנשא על כתפו את משא העם. מקובל ונערץ על כל חלקי שבטי ישראל בארה"ב, כאחד מזקני גדולי הפוסקים, שהאיר את העולם בתורה ובהלכה. הוא שהיה אוהבן של ישראל המיצר בצרתם ושמח בשמחתם, אשר ביתו היה פתוח לרווחה לכל עני ומדוכא. כשכל מגמתו להגדיל תורה ולהאדירה בכל מקום ומקום. באישיותו הנדירה חברו יחדיו גאונות יוצאת דופן וכוך ההכרעה והפסק, לצד נעימות ופשטות מופלאה.

בגדלותו העצומה בכל מכמני התורה, רבבות נהנו לאורו הבהיר, אך הוא עצמו לא ידע כי קרן עור פניו. אורחותיו והלכותיו היו כל ימיו בענוות חן ובפשטות עצומה, בורח כמטחוי קשת מכל גינוני כבוד או שררה, להם היה בז בכל ליבו ונפשו, עד שברבות השנים הפכה צניעותו הכובשת למאפיין הבולט באישיותו, ולסמל ומופת בקרב יהודי ארה"ב.

לצד גדלותו הבלתי רגילה בתורה ומוסר, והתמדתו יומם וליל בלימודה,

**סיים הגאון רבי דוד פיינשטיין
את הסיפור ואמר: "ראה עד
היכן מגעת השפעתו של ספר
הנכתב [באנגלית] בשפה רהוטה,
לאנשים פשוטים שלא תארוהו
כ'מלאך', וכך התבטא אותו:
בעל תשובה שחזר ליהדותו:
'עהר איז גיווען א מענטש'...**

לחיוזוק ולתועלת לרבים, וכי הקוראים הנאמנים נהנו מאמרי השפר שנשמעו מפיו, נענה לבקשתנו להשמיע דברות שניות, לזכר שם תפארתו של אביו הנערץ.

טוהר המידות

בבואנו לפתוח את היריעה לזכרו של הגאון רבי דוד זצ"ל, נפתח עם עובדה מיוחדת ומאלפת שהוא עצמו סיפר, על השפעת הכתיבה על הקורא, וכך סיפר לנו בנועמו: "כשיצא הספר 'רבי משה פיינשטיין', כמה ימים לאחר ההדפסה הגיע אדם אחד לשיבה [של הגר"ד] וביקש שברצונו להיפגש עם ראש השיבה ולשוחח עמו, חפץ הוא אף לתרום סכום נכבד לשיבה.

"האיש שנכנס וניצב מולי לא היה נראה נגיד או 'בעל יכולת', הוא היה לבוש במלבושים בלויים וקרועים. ביקשתי ממנו לשבת ולשמוע מה בפיו, והחל לספר סיפורו: הוא 'בעל תשובה' שחזר לתורה ומצוות. בעבר לא ידע כמעט על יהדותו, אך קיים רק מצווה אחת שהייתה נהוגה בבית אביו, והיא שמירת הפסח - דהיינו ששמר את עצמו מכל מחמצת, ונזהר הוא שלא לאכול חמץ בחג הפסח.

"חוץ ממצווה זו לא שמר על יהדותו כלל, ועל תומ"צ מאן דכר שמיא. בפגישתו סיפר כי הכיר ושמע על אבי - הגר"מ פיינשטיין - כפוסק וכרב גדול, הוא הבחין בחמימותו וסבר פניו היפות לכל אדם, גם אליו

יחד עם הרבצת התורה והיגיעה, הרבה בהכנת שיעוריו ופסקיו, פתח את דלתות ביתו ושערי לבבו לכל איש מצוק ומר נפש. לבו של רבי דוד זצ"ל, היה אולם לכל מר נפש, שידע כי יזכה אצלו לטללי תחיה, בדברי עידוד ונוחם אשר יצאו מעומק לב אוהבן של ישראל. דיבורו הנעים והחביב לכל אחד ואחד מישראל שפגש, מאישים רמי מעלה, גדולי התורה והיראה, ועד לקטן שבקטנים. את חיבתו ואהבתו גילה בחיוך שובה לב, שהביא רבים מאלו שפנו להתייעץ עמו, ועדיין לא שלמים היו באמונתם ויראתם, להתחזק בשמירת המצוות ודקדוק ההלכה, ובזכותו התקרבו יהודים רבים בארה"ב לאבינו שבשמים, והם חבים לו את חייהם וחיי צאצאיהם.

טובת עין נהג הגאון זצ"ל לפני תריסר שנים. פעמיים בקשנו מהגר"ד שישמיע מאוצר זכרונו, משהוסברה לו מטרת ותועלת הדבר, נאות להאציל מהודו ולהשמיע מנועמו דברים נכוחים. הקדיש לנו מזמנו היקר וקבע לנו שיחה נדירה, רוויית הוד ומלאה חיזוק ויראת שמים. באותה שיחה, כמו בשאר הזדמנויות - בשבע הפעמים שעלינו למעונו ולהיכל ישיבתו הקדושה של הגר"ד, זכינו לרשום מאמרותיו הטהורות, הלכותיו והנהגותיו של אביו גאון ישראל, מרן פוסק הדור בעל האגרות משה' זצוק"ל, שהיו חקוקים בעצמותיו בחרט ברזל שאינו נמחה, שכן ידו לא זזה מתוך ידו של אביו. גם בשנות הזעם והגלות הנוראה ומסע הצלתו, פרס עליו אביו חסותו ושמר עליו מכל משמר והילכו יחדיו.

קשות ומרות היו שנות חייהם בשבתם על אדמת רוסיה - ערש הולדתו של הגר"ד. צער ומכאובים היו מנת חלקו, אך חוזק ביטחונם בה', עם כוח התמדתם בתורה הקדושה - הלכו וגברו. יומם וליל הגה אביו הגר"מ ושקד על תלמודו, מבלי שמאורעות תקופתו יסיחו את דעתו או יוציאווהו מתוך ארבע אמות של הלכה, עד שגדל האיש משה לאילן רב אנפין, והעפיל אל פסגת שלמות האדם - גאונות מרקיעת שחקים עם ענוותנות מופלאה, ובאותם ימים עוצבה אישיותו הרוממה של בנו בכורו, יקירו וחביבו הגאון רבי דוד זצ"ל. השיחה המיוחדת התפרסמה ב'תוספת התורנית' ערש"ק תצוה תש"ע.

כעבור חמש שנים, מאותה שיחה מיוחדת שהתפרסמה באכסניה זו, נעמדנו שוב מול ראש השיבה הגאון רבי דוד, לאחר שהזדהינו בפניו ושמע את מטרת בואנו שאל בענוותנותו: "נאך אמאל שרייבן פון מיר?!" - "עוד פעם לכתוב ממני?!" משענינו ואמרנו כי הדברים היו

המשך בעמוד 28

חדש בקו השיעורים

'ביאורי התוספות'

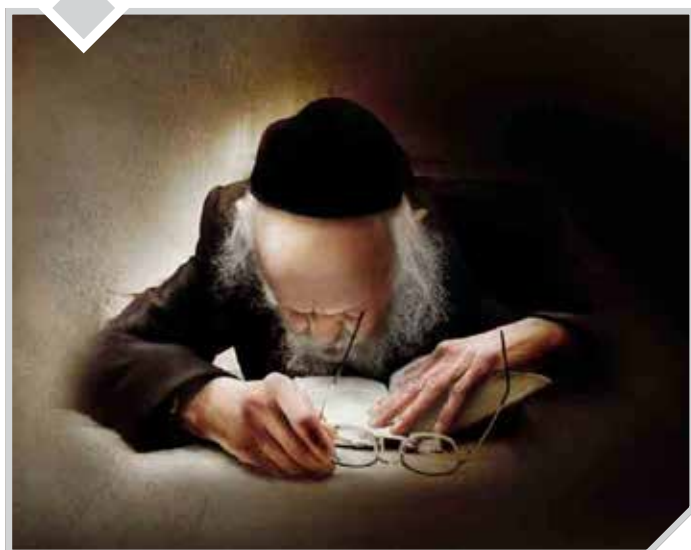
שיעורים מבוארים ורהוטים על פירוש התוס' לפי סדר הדף היומי
מפי הרב דוד בוק שליט"א
שמעו ותחי נפשכם

077-2222-666 שלוחה 10-2

נטלתי את הכוס הריקה והבחנתי, כי לתחתית הכוס דבוקה פרוסת לימון מעופשת. התברר, כי בחושך ששרר בבית החולים, לא יכולתי להבחין כי הכוס איננה נקיה. הבנתי כי זהו הגורם לטעם המוזר שטעמתי בקפה, נחרדתי למחשבה, כי סבי מרן הגרי"ש אלישיב, נאלץ לגמוע את כוס המרורים עד תומה. רצתי בבהלה אל חדרו, ומיד פתחתי בהתנצלות ובבקשת מחילה...

על שקיעותו בתורה של מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

"וַיִּשְׁכַּב בְּמִקוֹם הַהוּא" (בראשית כ"ח, י"א)

וברש"י: "באותו מקום שכב, אבל י"ד שנים ששימש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה".

מנהגו של רבינו היה לקום ממשכבו בעוד ליל, ולהגות בתלמודו עד עלות הבוקר.

בשעה שתיים בלילה היה קם ממשכבו, כדוד המלך הקם לעבודת בוראו בעצם הלילה.

תיכף לאחר קומו היו מגישים לפניו כוס קפה, כדי לנסוך חיים בגופו הרפה לקראת לימוד התורה הקדושה. במקרה שאיחרו להגיש לו את כוס הקפה, לה כה נזקק בעבור אישור כוחותיו החלושים, היה פותח בלימודו, ואז לא היתה כל דרך להפסיקו מתורתו ללגימת הקפה. שהרי איזה צורך שבעולם יכול להיות כה כבד משקל, שבגיננו ראוי להסיח את הדעת מן התורה הקדושה?

באחד הלילות התמהמה נכד רבינו בשניות ספורות בהגשת הקפה, ועד שנעמד ליד סבו והכוס בידיו, היה רבינו ישוב על מקומו אל מול הגמרא, מפזם בהנעמת מלל את תיבותיה הקדושות. באותה תקופה היה רבינו כבר בן קרוב למאה, ונכדו הוזהר מפורשות לעמוד על המשמר, ולהגיש לסבו את כוס הקפה בשעה היעודה, תיכף לאחר קומו, כדי לחזק את רמת החומרים בדמו, לבל ייחלש יתר על המידה. הנכד עמד בחרדה בסמוך לשולחנו של מרן, כשהוא תוהה אולי יעלה בידו לפייסו, ולתחוב את כוס הקפה לידיו בין 'דיבור המתחיל' אחד ברש"י למשנהו. אך מרן כבר שקע בעולם משלו, עולם שבו כל חמדות תבל נעדרות חשיבות, ואם כן, איזו חשיבה יכולה להיות לכוס משקה עכור הנדמה כאין?

הרגעים חלפו והתארכו, ובעוד רבינו מונח ראשו ורובו בעיצומה של סוגיא, ומבאר את מהלכיה אחד לאחד, התקררה כוס הקפה, והנכד הנובך פנה פעם נוספת למטבח כדי להכין בשנית את כוס הקפה החם לה סבו כה נזקק.

לאחר שסיים את מלאכתו, נעמד הנכד שוב בסמוך, מנסה להושיט למרן את הכוס בין דבור המתחיל למשנהו, אך עיניו נתקלו במבטו של

זקנו, התמה מפני מה מנסים להסיח דעתו מלימודו, ולגזול ממנו את נשמת אפו ועצם חיותו. הנכד, שלא ידע את נפשו, חדל מנסיונותיו, ושתיית כוס הקפה נדחתה בחמש שעות, לעת בה שב מרן מתפילת שחרית.

הרב אשר קרלינסקי מספר: הפעם הראשונה בה הגעתי לשמש את מרן בעת לילה, הייתה בשבת קודש. רבינו עסק בלימוד מסכת שבת, בדף ע"ז ע"ב העוסק בענייני אגדה. ואני התיישבתי בסמוך, כשגמרא בידו, ועם מעט הידע שלי בשפת היידיש ניסיתי לעקוב אחר תלמודו. בשעה חמש וחמישים דקות בדיוק הייתי אמור, על פי הוראת הרופא, להגיש לרבינו את כוס הקפה. כדי לעשות את מלאכתי נאמנה, נעמדתי לידו בשעה רבע לשש, כדי שאוכל לשאלו האם ברצונו לשותות ולהספיק להכין את כוס הקפה בשעה היעודה.

ניגשתי אל רבנו, אחוז סילודין, וראיתי כיצד הוא דבוק לגמרא שלפניו, כשהוא והסוגיא הופכים למהות אחת. הרגשתי שאיני מסוגל לנתקו מתלמודו. עמדתי כפוף, ממתין לרגע של הפוגה קלה שבושש

מלהגיע. באותה העת לא השכלתי להבין, שאצל רבינו שכולו תורה אין רגעים שכאלו, ואם לא אפנה אליו עתה אצטרך להמתין עד עלות הבוקר.

כך חיכיתי, חיכיתי וחיכיתי, בעוד הזמן חולף ומחוגי השעון ממשיכים להתקדם ללא הרף. כאשר השעון הורה על השעה שש ועשרים דקות, לאחר שלושים וחמש דקות של עמידה כפופה, חש רבינו לפתע בדמות הרכונה לידו והבין כי השעה התאחרה. חשתי באי נעימות והתחלתי לתרץ את עצמי ולומר, שרק באתי לשאול, אך רבנו שחש במבוכתי, הפיס את דעתי ואמר לי בניגון מחויך: "אה, אזוי פרעגס'טע"..." כך אתה שואל...

נכד רבינו, הרב אריה אלישיב, מספר: היה זה בשבת הראשונה בה שימשתי את רבינו בגפי.

סבי שהה אז בבית החולים, ואני נשארתי עימו כדי לשמשו ולדאוג לכל צרכיו. בערב שבת הדריכה אותי דודתי, הרבנית לאה אויערבך ע"ה, כיצד נהוג להכין את הקפה ה'שבת' עבור סבא בעת קומו משנתו הקצרה, לקראת תלמודו הקבוע לאחר חצות ליל שבת.

הקפה, שהוכן בשבת עבור סבי, היה שונה מהקפה של ימות החול ודרש הכנה מוקדמת מבעוד יום. ביום שישי היו מוסיפים מים לקפה תורכי, מרתיחים את התערובת ומאדים אותה לחלוטין עד שהתייבשה. כמו כן את החלב היו מרתיחים מבעוד יום, ומשמרים בצנצנת מיוחדת עבור שבת קודש.

המתנתי בדריכות, ובשעה היעודה, בעוד החושך מאפיל על המקום, מזגתי את כוס הקפה בדקדוק רב, כפי שהדריכה אותי דודתי הרבנית אויערבך ע"ה. קודם שהגשתי לפני סבי את כוס הקפה ביקשתי לוודא, כי הקפה אכן ראוי לשתייה, ולשם כך מזגתי מעט מן המשקה לכוס אחרת וטעמתי מעט כדי להיווכח כי טעמו ערב.

עד אותו היום לא הייתי מהמבינים בטעמו של קפה, אך טעמו המר והחמצמץ של הנוזל, שניגר על לשוני, היה כה מבחיל, עד שתהיתי כיצד ניתן לשתות משקה שכזה. בליבי עלה החשש שמא דרך הכנת הקפה הנכונה נשמטה מזיכרוני, ועקב כך לא הכנתי את הקפה כראוי. שפכתי את המשקה וחזרתי על התהליך בשנית, כשאני מקפיד לעשות הכל על פי הדרכותיה המפורטות של דודתי. כאשר המשקה היה מוכן, חזרתי על מנהגי ומזגתי מעט לכוס אחרת, כדי לוודא כי הפעם מלאכתי צלחה בידי, ברם טעמו המר של המשקה הקהה את לשוני בשנית.

באין ברירה אחרת הסקתי, כי זהו טעמו של הקפה, וככל הנראה מי שרגיל בשתייתו מחבב את הטעם המר הזה, בניגוד אלי שאינני נמנה על המבינים בקפה.

בדחילו ורחימו הגשתי בפעם הראשונה את כוס הקפה לידי זקני הקדוש. רבינו נטל את הכוס לידו, בירך בהתלהבות ושתה את הכוס מרישא ועד גמירא. כשסיים לשתות אמר לי כשחיוך רחב נסוך על שפתי: "א' קאווע, א' קאווע", כשהוא מודה לי על טרחתו. סבי בירך ברכת 'בורא נפשות', פתח את הגמרא הקטנה שהבאתי לו למיטתו

ושקע בלימוד.

נטלתי את הכוס הריקה ופניתי למטבח כדי לשטפה. תוך כדי כך הבחני לפתע, כי לתחתית הכוס דבוקה פרוסת לימון מעופשת, אשר מראהו לבדו עורר בי תחושת סלידה. התברר אפוא, כי בחושך ששרר בבית החולים לא יכולתי להבחין כי הכוס איננה נקיה. הבנתי מיד כי זהו הגורם לטעם המוזר שטעמתי בקפה, ונחרדתי למחשבה, כי סבי נאלץ לגמוע את כוס המרורים עד תומה. רצתי בבהלה אל חדרו, המתנתי מעט עד שירים את ראשו מן הגמרא ומיד פתחתי בהתנצלות ובבקשת מחילה.

סבא הביט בי במבטו האבהי, כשאינו מבין מה אני סה: "על איזה לימון אתה מדבר? הקפה היה מצוין!", השיב לעומתי והמשיך בתלמודו. כך היה נראה השימוש הראשון שלי במחיצתו של סבא.

בין שמיעה לשמיעה

באחד הימים נערכו שיפוצים בבית סמוך בקול רעש גדול. הלמות הפטישים וקול המקדחות החוצבות ניסרו בחלל בית מרן, והטרידו את מנוחת יושביו. בני הבית, שחששו כי הרעש האדיר מפריע את רבנו מתלמודו, פנו אליו ושאלו האם לבקש מהבנאים לחדול מלקדוח. ברם רבינו הורה, שלא לומר להם מאומה. "שיעשו כרצונם, הדבר לא מפריע לי כלל!"...

עובדה דומה סיפר חתן רבנו, רבי יצחק זילברשטיין: באחד הימים דפק אחד השכנים בעוצמה כה רבה על רצפת ביתו, עד שפיסות טיח ואבנים מתקרת בית רבנו החלו לנשור על הרצפה. באותה העת נכנסה לבית הרבנית הצדקנית לאה אויערבך ע"ה, שנועקה בבהלה: "אבא! תראה מה קורה כאן, אבנים נופלות מהתקרה!".

לנגד עיני עדיין עומדת דמותו של רבינו, שהחזיק את אצבעו ברש"י, הרים את ראשו והפטיר: "נו!", ומיד המשיך הלאה, כאומר כל זה לא נוגע אלי, אני עסוק בדבר חשוב.

רבינו לא שת ליבו לכלל זה, וכי מה מפריע לו החור שבגג, כל עוד ניתן ללמוד בבית?!

ברם כשהיה הדבר קשור לקיום רצון ה' יתברך, אזי רבינו שם ליבו למתרחש סביבו ושמע יותר מכולם. בקרבת מקום התגוררה אישה אלמנה, שנהגה להקיש על דלת בית מרן בכל ליל שבת בשעה חמש לפנות בוקר, ולבקש מים חמים. דפיקותיה החלושות כמעט ולא נשמעו לאוזני בני הבית, אך רבינו שמע גם שמע, ומיד היה מזרז את הנוכחים להגיש לה את המים החמים ולהרנין לב אלמנה.

כך ראו הנוכחים, כי במה שאינו נוגע לתורה וקיומה, רבינו אינו חש ואינו יודע, אבל את מה שנוגע לרצון הבורא - הוא מרגיש גם מרגיש.

לאחר הניתוח שעבר מרן בליבו, הגיע לביתו הרופא המנתח כדי להיפרד ממנו. היה זה רופא מומחה, שהגיע במיוחד מארה"ב על מנת לנתח את רבנו. הרופא נכנס לחדר בעת שרבינו היה שקוע בתלמודו,

בני הגיע לרבי חיים ביום שישי אחר הצהריים, שאל את רבי חיים: "אולי ירצה כבודו ללמוד עמי ולהאיר עיני בגמרא שלומדים בחיידר שלי, מסכת בבא מציעא?", ענה הרב ואמר: "וכי מהיכן אקח פנאי ללמוד עמך, והלא מרבים העם לבוא אלי". אבל אחרי שהפציר בו בני, אמר רבי חיים: "טוב הדבר, שב בני ונלמד יחד"...

מרן הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א, בלווי צמוד לתלמיד

Shlomi Cohen Flash90

הקצרים והסתומים. זירזתי את בני: "עכשיו אין לך עצה אחרת, רק להיכנס לרבי חיים ולדבר עמו פנים אל פנים".

בני קיבל את דברי, ואז עוז והגיע לרבי חיים ביום ששי אחר הצהריים, שאז אין בני אדם מצויים בביתו של הרב. שאל את רבי חיים: "אולי ירצה כבודו ללמוד עמי, ולהאיר עיני בגמרא שלומדים בחיידר שלי, מסכת בבא מציעא?"

ענה הרב ואמר: "וכי מהיכן אקח פנאי ללמוד עמך, והלא מרבים העם לבוא אלי". אבל אחרי שהפציר בו בני אמר רבי חיים: "טוב הדבר, שב בני ונלמד יחד".

כך ישבו ולמדו יחד מסכת בבא מציעא במשך כשעה שלמה - הגאון האדיר, גאון הגאונים, עם הנער המתחיל שתלמודו קשה עליו כברול. משסיימו ללמוד ובני קם ללכת, הרהיב עוז ושאל: "רבי, האם אבוא שוב בשבוע הבא ותלמוד עמי?". רבי חיים ענה בענוותנותו: "טוב, בוא בשבוע הבא ונלמד יחד".

וכך הווה. רבי חיים המשיך ללמוד עמו גם ביום ששי הבא, ומאז נעשה הדבר קביעות: מדי יום ששי בפניא דמעלי שבתא, היה בני מופיע בבית רבי חיים וגמרתו תחת בית שחיו, והגאון האדיר רבי חיים ישב ולמד מדי שבוע בשבוע, בקביעות, שיעור בגמרא עם הנער הצעיר. כך נמשך הדבר שנתיים.

"וַיֵּשְׁבֵב בְּמִקוֹם הַהוּא" (בראשית כ"ח, י"א)

וברש"י: "באותו מקום שכב, אבל י"ד שנים ששימש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה"

סיפר אחד ממקורבי רבינו, יהודי שהגיע ממחוזות מרוחקים ומנותקים, להתגורר בעיר התורה בני-ברק; בתחילת בואנו לגור בבני-ברק, לפני שבני הכיר את הגאון רבי חיים, יום אחד בני חוזר מהחיידר מתפתל מייסורים. ניגשנו לרופא, ובצילום אולטרא-סאונד התברר שהכליות מלאות אבנים, שגרמו לדלקת. הרופא קבע לבצע למחרת בבוקר השכם פרוצדורה של ריסוק אבנים בכליות. כמובן זו פרוצדורה קשה, מאד לא רגילה לעולם בגיל צעיר כזה.

בצר לי ניגשתי בלילה עם הילד לביתו של רבי חיים, שם צבאו המון אנשים שביקשו עצות וברכות. המתנו עד אחת בלילה לתור שלנו. שפכתי לפניו את מר שיחי, בהצביעי על בני שסובל מדלקת כליות חריפה, וזקוק לטיפול קשה למחרת בבוקר. רבי חיים פנה אל הילד ושאל אותו: "היכן אתה לומד?" בני השיב לו. הוא נתן לו כמה 'סטירות לחי' קלות, מתוך חיבה, ואמר: "תהיה מתמיד בתורה וכל רעה אליך לא תאונה".

יצאנו מבית הרב מעודדים ומלאי ביטחון. התעלמנו לגמרי מהתור לריסוק האבנים שהיה אמור להתקיים באותו בוקר. בבוקר השכם הלך בני לחיידר ולמד בהתמדה וראה זה פלא - הכאבים נעלמו לגמרי והדלקת חלפה כלא הייתה, בלי שום טיפול רפואי. מאז לא הופיעו אצלו אבנים ובעיות בכליות.

נעבור לעיקר סיפורינו: יום אחד חזר בני מהחיידר והתלונן שאינו מבין מה שלומדים. הצעתי לו: "גש לרבי חיים" - שאותו הכיר מביקורנו אצלו - "ושפוך לבך לפניו. הצע לו דאגת לבך שאינך מצליח בלימוד הגמרא, ובקש ממנו עצה והדרכה מה לעשות". אך בני סירב לגשת אליו מיד, ואמר: "תחילה אכתוב מכתב לרבי חיים, ונראה מה ישיב לי על מכתבי".

בני כתב לרבי חיים את קשייו בלימודים, וכמנהגו ענה לו רבי חיים תשובה על אותו גיליון עצמו, וציין בין השורות של מכתב המקור "עייין שם ועייין שם". כצפוי, לא הצלחנו להבין מה מרמז רבי חיים בדבריו

בתורה, בהדרכתו ובפיקוחו של רבי חיים, היה חוזר הביתה מהשיבה בשעה שלוש אחר חצות הלילה. כשראיתי שהדבר חוזר ונשנה מדי לילה, היה הדבר מוזר בעיני; התקשיתי להאמין שהוא יושב ולומד עד שעה מאוחרת כל כך. אמרתי בלבי: אלכה ואראה, ואווכח במו עיני במעשי בני בשעה מאוחרת כזו, שעה שהבריות נמים בה את שנתם. לא התעצלתי ובשעה שתיים אחר חצות הלילה ניגשתי לשיבת פוניבז'. כשנכנסתי להיכל השיבה אורו עיני, בראותי את בני יושב על מקומו בחשק וברעננות כמו באמצע היום. או-אז הבנתי כי אכן נתקיים בו "הביאני המלך חדריו", כי רבו הגאון רבי חיים - מאן מלכי רבנן - הביאו לפנים מחדר בעולמה של תורה, ונטע בו חשק והתמדה לעמול בתורה כשור לעול וכחמור למשא.

כעבור זמן החליט רבי חיים כי בני כבר השלים עצמו בלימוד הש"ס, ופסק עליו להתחיל בלימוד 'משנה ברורה' על הסדר באותה מתכונת שלמד את הש"ס. בני החל ללמוד 'משנה ברורה' לפי הדפים שקבע לו רבו הגר"ח, וכמעשהו בראשון - בלימוד הש"ס - כן מעשהו בשני - בלימוד ה'משנה ברורה'; מדי שבוע היה מופיע בבית רבי חיים, להבחן על כל מה שלמד במשך השבוע.

כשהגיע לפרקו, החליט רבי חיים שהגיע זמנו לעסוק בפרק האיש מקדש, ואמר לבני: "אמור בשמי לאביך, שימצא לך זיווג וישיאך אשה בשעה טובה ומוצלחת".

אחרי הנישואין, כשנכנס בני כדרכו לקבל הדרכה ממורו ורבו שליט"א, וחיכה לשמוע מה סדר הלימודים שיסדר לו, נענה רבי חיים ואמר לו: "הנה זה כמה שהנני מצטער על שלא נתחבר שיבאר היטב מה המקורות שעליהם בנה ה'משנה ברורה' את פסקיו והכרעותיו, ויבאר טעמו ונימוקו במקומות שהוא מביא רק חלק מהפוסקים ומשמטי דעות שאר הפוסקים, וכן מדוע הוא מכריע פעמים כך ופעמים אחרת. על כן עצתי שתעסוק מעתה בחיבור זה על ה'משנה ברורה'". בני ניסה להתווכח עמו, באומרו שחיבור כזה הוא גדול ממידתו, והשתמט מלעסוק בעריכת הספר.

כעבור תקופה מסויימת התמרמר בני לפני רבי חיים, שכבר עברה שנה מנישואיו ועדיין לא זכה לבנים. רבי חיים הביט עליו ואמר: "הרי אמרתי לך לערוך ספר על ה'משנה ברורה'". בני טען שוב: "זה גדול עלי...". ורבי חיים אינו מרפה ופוקד עליו: "תעסוק בעריכת הספר ותושע". וכך הווה. כשעסק בספרו הראשון נולד בנו הראשון, ועם כל ספר שהוציא נולד לו ילד נוסף.

הנזהר מלשקר יתקיימו כל ברכותיו, דכמו שהוא נזהר שלא ישקר - גם מן השמים שומרים שכל מה שיאמר יהיה אמת, ויתקיים. (ארחות יושר)

(מתוך הספר 'רבי חיים')

אגב, שמו האורגנילי של בני, הוא 'זוהר'. כשהגעתי לרבי חיים בפעם הראשונה העיר לי כי "זוהר" אינו שם של בן אדם אלא שם של ספר, והציע לי לקרוא שמו מהיום והלאה 'מאיר'. וכך נשתנה שמו ומעתה הוא נקרא 'מאיר'.

כשהגיע הזמן לשלוח את בני לשיבה גדולה, התעניינתי וחיפשתי ישיבה המתאמת למצבו ולדרגתו של בני, שבעצם היה לו עדיין צורך להתחזק ביסודות נחוצים, שחסרו לו במשך השנים שבהן גדל בשיכון צבא הקבע של חיל האוויר, באווירה חילונית. לפי שיקול דעתי רציתי למצוא עבורו מסגרת מצומצמת, ובה ר"מים המטפלים בכל תלמיד באופן אישי, ונותנים לו תשומת לב מרובה להחדיר בו השקפה איתנה. מובן שסיפרתי לרבי חיים שהנני מחפש ישיבה מתאימה עבור בני, אך רבי חיים ענה לי בהחלטיות: "הוא הולך ללמוד בפוניבז'!". תמהתי ושאלתי: "הרי הנני מחפש עבורו ישיבה במסגרת מצומצמת שתתאים לו... והאם בכלל יקבלו אותו בישיבה הגדולה הזו, שבה לומדים כאלף בחורים?". רבי חיים ליטף קלות את לחיי וענה: "אל תדאג, אני מכיר את בנך טוב יותר ממך. מקומו בפוניבז'! ואני סידרתי עבורו הכל!". ואכן בני נכנס ללמוד בישיבת פוניבז' המעטירה, המתנוססת לתפארה במרומי גבעת השיבה.

זמן קצר לאחר מכן פגשתי את אחד הר"מים בישיבת פוניבז', והוא התלונן בפני כי בני אינו משתתף בשיעורים; הוא שקט מאד ואינו לומד בהתמדה. התפלאתי, כי בישיבה הקטנה הוא היה "כוכב" - מהמצטיינים ביותר. מה קרה לו פתאום בכניסתו לשיבה הגדולה? שאלתי את בני: "מה קרה לך?", והוא ענה לי שאינו מסתדר עם הבחורים ולא נוח לו בישיבה. אמרתי לו: "גש לרבי חיים וספר לו הכל". רבי חיים אמר לו: "שמע בני, מעתה ואילך אינך נכנס לשיעורים. אתה תשב ותלמד לעצמך דף אחר דף. במשך השבוע הבא תלמד את כל מסכת מגילה, וביום ששי הבא אני עורך לך בחינה על כל מסכת מגילה".

וכך הווה, בני נשאר ללמוד בפוניבז', אך לא המשיך בשיעורי השיבה אלא ישב ולמד לעצמו, כפקודת מורו ורבו רבי חיים. במשך שבוע למד יומם ולילה ושינן לעצמו מסכת מגילה, ובבואו לרבי חיים ביום ששי הבא, נבחן אצלו על כל מסכת מגילה. רבי חיים היה שבע רצון מהבחינה, ונתן לו מסכת אחרת מהקטנות ללמוד במשך השבוע הבא: "תלמד ותחזור על מסכת זו במשך השבוע, ובערב שבת קודש אערוך לך מבחן על המסכתא כולה".

כך נמשך הדבר שבוע אחרי שבוע. בהמשך פקד עליו רבי חיים ללמוד גמרא עם רש"י ותוספות. רבי חיים היה נותן לו מראש את מכסת לימודיו למשך השבוע הבא. בני נ"י היה יושב ולומד יומם ולילה בהתמדה עצומה, ובערב שבת קודש היה רבי חיים בוחן אותו. וודאי נשמע כאילו הגזמתי במקצת בספרי על התמדתו של בני. ובכן, אספר דברים כהווייתן: במשך השנים הללו שבהן ישב בני ועסק

רוצים לקבל את 'לקראת שבת' מדי שבוע ישירות למייל?
שלח מייל ל- dirshu@dirshu.co.il

סיפר לי הרב שלמה סאלם הי"ו, שהיה לו חבר רחוק משמירת תורה ומצוות, איש עסקים גדול, והוא לקח אותו אל מרן הסטייפלער כדי לקבל ברכתו, בתקווה שהדבר יחזקו לשמור תורה ומצוות. כאשר הגיש הלה את הפתק לסטייפלער, הוא החל לצעוק עליו ואמר בתקיפות: "אתה רוצה לקבל ברכה? הרי אתה מחלל שבת בפרהסיא, ודינך כגוי גמור!"

הגאון רבי ראובן אלבו שליט"א על הצדיקים ורוח קדשם

"ויצא יעקב מבאר שבע וילך חרנה" (בראשית כ"ח, י')

רש"י מביא מהמדרש (בראשית רבה סח, ו): "לא היה צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה, ולמה הזכיר יציאתו? אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם, שבזמן שהצדיק בעיר הוא הודה, הוא זיוה, הוא הדרה, יצא משם פנה הודה, פנה זיוה, פנה הדרה". יש להבין, הרי גם באברהם אבינו מצינו שהלך ממקומו, ושם נאמר רק: "וילך אברם כאשר דבר אליו ה'" (בראשית יב, ד), ולא נאמר בו "ויצא", על אף שהיה צדיק! וכן ביצחק: "וילך יצחק אל אבימלך מלך פלשתים גררה" (שם כו, א), "וילך משם יצחק ויחן בנחל גרר וישב שם" (שם ז), ולא כתוב "ויצא". מהו החילוק בין אברהם ויצחק ליעקב?

נאמרו על כך כמה באורים נפלאים:

הבאור הראשון - על מי עושה יציאת הצדיק מן העיר רושם? על הצדיקים הנמצאים בתוך העיר. הם המרגישים את ההוד וההדר של הצדיק שנמצא בעירם, ואת חסרונו לאחר שיצא. אבל בני אדם שאינם צדיקים - מהיכן ירגישו בחסרונו, הרי גם כשנמצא בעיר הם אינם מרגישים בהודו ובהדרו?...

כשאברהם אבינו, וכן יצחק, יצאו מהעיר - לא היה מי שירגיש בחסרונם. אבל כשיעקב יצא עדיין היו יצחק ורבקה במקום, ושני צדיקים אלו הרגישו בחסרונו של הצדיק.

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זצ"ל היה מכונה "סנגורם של ישראל", מאחר שתמיד היה רואה את הצד הטוב במעשיהם של ישראל, ומלמד עליהם סנגוריה.

רבי לוי יצחק כיהן זמן מה כרב בעיר ז'ליחוב, אך הוכרח לעזוב את הקהילה מאחר שקמו לו הרבה מתנגדים. אחד מראשי העיר, שהיה גם מראשי המתנגדים לו, ביקש להקניטו ואמר לו: "הרי כתוב שיציאת צדיק מן העיר עושה רושם. דע לך, אנחנו לא מרגישים שום רושם ושום חיסרון בזה שאתה יוצא מהעיר...".

בכך ביקש האיש לרמוז לו, כמובן, שאין הוא צדיק אמיתי, כי אילו היה צדיק - היה נוצר רושם.

השיב לו הרבי: "על אברהם אבינו אומר הכתוב 'וילך אברם' ולא 'ויצא אברם' כפי שנכתב על יעקב אבינו. ומדוע? יעקב אבינו

השאיר אחריו בעיר את יצחק ורבקה, ומאחר שהיו צדיקים בעיר עשתה יציאת הצדיק רושם. לעומת זאת, אברהם אבינו השאיר בעיר רק רשעים, ולכן לא היה על מי להותיר רושם...". לכאורה, די היה לומר "וילך חרנה". מדוע אמרה התורה גם "ויצא יעקב מבאר שבע"?

אלא היו כאן שתי יציאות, שני דברים נפרדים:

הגמרא (קדושין כט ע"ב) דנה מה קודם למה, האם עדיף קודם ללמוד תורה ואחר כך לישא אישה, או קודם לישא אישה ואחר כך ללמוד תורה. אומרת הגמרא: "אמר רב יהודה אמר שמואל: הלכה נושא אישה ואחר כך ילמד תורה. רבי יוחנן אמר: ריחיים בצווארו ויעסק בתורה". כלומר, אם יש עליו עול של פרנסת הבית, כיצד יוכל לעסוק בתורה, ולכן תחילה ילמד תורה ואחר כך יישא אישה.

הגיע אלי אברך, מתמיד גדול, שלמד אצלנו בישיבה. קודם לכן הוא למד הנדסאות, והגיע ללמוד בישיבה. הוא עבר ללמוד בכולל, שם משלמים בחודש אלף שמונה מאות ש"ח, אשתו מקבלת משכורת קטנה, והכסף אינו מספיק למחייתם. הוא בא לשאול אותי האם לצאת לעבוד מעט, כדי שיוכל לפרנס את משפחתו. וכי מה יכולתי לומר לו? הגמרא הרי אומרת "ריחיים על צווארו ויעסוק בתורה?" [אמנם יש הקוראים את הגמרא הזאת בניחותא, היינו - ריחיים על צווארו] ועם כל זאת, על אף כל הקושי - "יעסוק בתורה".

מסיימת הגמרא ואומרת: "ולא פליגי, הא לן והא להו". כלומר, אין זו

מחלקת, אלא יש הבדל בין אנשי ארץ ישראל לבין אנשי בבל. רבנו תם שם בתוספות מבאר, כי בני בבל היו עניים, ואם היו נושאים תחילה אישה, היו צריכים לפרנסה, ולא היו יכולים ללמוד תורה, לכן עדיף שתחילה ילמדו תורה ואחר כך יישאו אישה. לעומתם בני ארץ ישראל היו עשירים ויכלו ללמד ללא הפרעה, לכן בוודאי עדיף שתחילה יישאו אישה, כדי שילמדו תורה בטהרה. יעקב אבינו יצא בשליחות הוריו לחרן להתחתן, ובהכירם את חמדת הממון של לבן, נתנו בידיו כסף וזהב לרוב. אם כן, צריך היה יעקב אבינו קודם להגיע לחרן ולהתחתן, ורק לאחר מכן להמשיך וללמוד באין מפריע, שהרי יש לו כסף די והותר. אלא שבדרכו - כך מספרים חז"ל (הובא ברש"י בראשית כט, יא) - אליפז, בנו של עשו, רדף אחריו בשליחות אביו להרגו, ויעקב אבינו מסר לו את כל כספו, כדי שיוכל לומר לאביו שביצע את שליחותו, שהרי "עני חשוב כמת" (נדרים סד ע"ב). כיון שנתן יעקב אבינו ללא רכוש, שוב לא יכול היה ללכת לחרן ולהנשא, כי "ריחיים בצווארו ויעסוק בתורה!?", לכן נטמן בישיבת שם ועבר ארבע-עשרה שנה ולמד בהתמדה. רק לאחר מכן הלך לחרן כדי להינשא. נמצא, כי היו שני שלבים בהליכתו של יעקב: תחילה - "ויצא יעקב מבאר שבע", כדי להגיע לחרן לשאת אישה. אבל מאחר שאליפז נטל את כל כספו, הלך יעקב לבית מדרשם של שם ועבר כדי ללמוד תורה, ורק לאחר מכן - "וילך חרנה".

התמדתו של הסטייפלער זצ"ל

כאמור, יעקב אבינו למד ארבע עשרה שנה ללא הפסקה, עד שחז"ל אומרים (בראשית רבה סח, יא) על הפסוק "וישכב במקום ההוא: "באותו מקום שכב, אבל י"ד שנים ששמש בבית עבר לא שכב בלילה, שהיה עוסק בתורה". אם רוצים אנו לקבל מושגים על התמדה בתורה, ראינו בדורנו את הסטייפלער זצ"ל, גיסו של מרן ה"חזון איש" זצ"ל. משפחת קרליץ, משפחתו של ה"חזון איש", הייתה מהמשפחות החשובות ביותר בקוסובה, עיר הולדתו. כאשר הגיעה אחותו לפרקה, חיפש לה ה"חזון איש" חתן, והגיע אליו שמעו של תלמיד חכם מופלג, ושמו רבי יעקב ישראל קנייבסקי. באותם ימים הוא כבר הוציא קונטרס תורני, וממנו ראה ה"חזון איש" את גדלותו בתורה. כאשר הציעו לסטייפלער את השידוך, הוא היה צריך לנסוע ברכבת, כארבע שעות נסיעה. סדר הלימוד שלו היה ללמוד ברציפות יום ולילה ויום, שלושים ושש שעות, לאחר מכן לישון כמה שעות ושוב לחזור וללמוד. כיוון שהצורך לנסוע ברכבת, עשה הסטייפלער חשבון שילמד ארבעים ושמונה שעות ברציפות, ולאחר מכן יוכל לישון ברכבת. אלא שכאשר עלה לרכבת, הוא ראה שהמושבים שם מרופדים, והיה לו חשש שמא יש בהם שעטנז, לכן נשאר לעמוד כל הנסיעה. כך שכאשר הגיע למחוז חפצו, היה זה לאחר שלא ישן חמשים ושתים שעות!

לפני הפגישה, הוא ביקש שיאפשרו לו לישון מעט, אבל גם לאחר השינה הקצרה, הוא הגיע לפגישה כשהוא עייף ורצוף, ובמהלכה נרדם מידי פעם...

אם לא די בכך, גם שמיעתו הייתה לקויה. הסיבה לכך, כיון שהוא גויס לצבא הרוסי ושם הוצב באחד מלילות שבת בעמדת שמירה. היה זה בקור הרוסי, כאשר הטמפרטורה בחוץ הייתה הרבה מתחת לאפס. לא היה לכל חייל מעיל חורפי, אלא מי שיצא לשמירה קיבל מעיל חם, כדי שיוכל לשרוד בקור. כאשר הגיע תורו של הסטייפלער לצאת לשמירה בליל שבת, הוא גילה כי החייל שהיה לפניו תלה את המעיל על עץ סמוך. ההלכה אומרת (שלחן ערוך ארח חיים סימן שלו) שבשבת אסור להשתמש באילן, הן לתלות עליו דבר מה והן להוריד ממנו.

אמנם היה זה חשש של פיקוח נפש, אבל הסטייפלער עשה חשבון שאין זה פיקוח נפש מידי, שהרי אפשר לשרוד כמה דקות בלי מעיל. וכך העביר את כל הלילה בלי מעיל, כאשר הוא מזיז את גופו כל הזמן כדי להתחמם. אבל את האזניים אי אפשר להזיז, ומהקור הנורא נפגעה שמיעתו.

כאשר הסתיימה הפגישה, סיפרה אחות ה"חזון איש" על הבחור המיועד, שבמהלך הפגישה נרדם כמה פעמים, וגם כאשר היה ער, בקושי שמע את מה שאמרה.

ברר ה"חזון איש" את העניין ואמר לאחותו: "הסיבה שהוא נרדם במהלך הפגישה, היא בגלל יראת השמיים המיוחדת שלו, שנמנע מליישון בדרך מחשש שעטנז, ובעניין השמיעה, אכן הוא לא שומע טוב, אבל אני מבטיח לך שכל העולם ישמעו ממנו!". זה היה הסטייפלער זצ"ל, קודש הקודשים!

הנזיפה שהחזירה בתשובה

סיפר לי הרב שלמה סאלם הי"ו, שהיה לו חבר רחוק משמירת תורה ומצוות, איש עסקים גדול, והוא לקח אותו אל הסטייפלער כדי לקבל ברכתו, בתקווה שהדבר יחזקו לשמור תורה ומצוות.

כאשר הגיש הלה את הפתק לסטייפלער כדי שיברכו, הוא החל לצעוק עליו ואמר בתקיפות: "אתה רוצה לקבל ברכה? הרי אתה מחלל שבת בפרהסיא, ודינך כגוי גמור!".

האיש הזה נכנס לסטייפלער עם כיפה על ראשו, אבל מתוך הפתק שכתב, ראה הסטייפלער ברוח קדשו, כי הלה מחלל שבת!

הרב סאלם חשב שלאחר נזיפה שכזו, בוודאי יתנתק אותו עשיר לחלוטין משמירת תורה ומצוות, אך השפעת נזיפתו של הסטייפלער הייתה הפוכה. לאחר ששמע מפי קדשו כי דינו כגוי גמור, קיבל עליו לחזור בתשובה שלמה.

לאחר שנה נכנס שוב אל הסטייפלער, והפעם מעוטר זקן, כאשר הוא שומר מצוות בשלמות, וכשראהו הסטייפלער אמר לו: "אתה ראוי לברכה גדולה!".

כך הייתה רוח קודשם של הצדיקים.

(פנינים מתוך הספר 'משכני אחריר')

אחד הזקנים ב'בית האבות' ששבר אף הוא את רגלו באותה תקופה, ונתמך בעגלת נכים, בעוד שלמרבה פליאתו הוא מבחין שהרב פינקוס לעומתו, מבריא בקצב מהיר. באחד הימים, ניגש אליו האיש והתחנן: "עשה נא עמדי חסד ותגלה לי מי הרופא שלך, שכן רואה אני שאתה מבריא במהירות..."

אמונה מוחשית של הגאון רבי שמשון פינקוס זצוק"ל

"וְזֶה שֵׁעַר הַשָּׁמַיִם" (בראשית כ"ה, י"ז)

ה-ש-ת-ג-ע-ת?!". אך המספר עדיין מתקשה להירגע מהצחוק המתגלגל בעקבות המחזה ה'משעשע'...
"עד כאן הסיפור" - סיים רבינו את דבריו, וקולו התמוזג בנהמת המנוע של המונית העושה את דרכה במעלה הקסטל לכיוון ירושלים: "השם יתברך, הוא אבא שלנו. חדל לדבר! שתוק!". שקט מוחלט תלה באוויר עד סיומה של הנסיעה. דומייה של הוד ומורא שמים.

ההרגשה החושית והמרוממת הזו במציאות של ק-ל חי וקיים יתברך, הולידה מהלך נפלא ביסוד האמונה. וכה שח פעם באוזני אחד מבניו שיח:

"אומר לך דבר פלא: כאשר אני מדבר בשיחות על ענייני מידות ו'בין אדם לחברו', הרי גם אם הפלגתי במושגים נעלים ודרגות גבוהות, על היחס הראוי לשרור בין איש לרעהו, מעולם לא אירע שאחד השומעים יבוא אלי בטענה: הרב מגזים! וכי עד כדי כך יש לנהוג? אבל לעומת זאת, כאשר נושא השיחה הוא 'בין אדם למקום' קורה לא אחת שבאים ואומרים לי: 'אל תגזים כל כך, הרב פינקוס! אתה מפליג יתר על המידה בתביעה ל'מושגים'..."

לאחר שהות קלה סמקו פניו מהתרגשות והוא קרא ברגש גדול: "היחס כלפי הקב"ה גם הוא כ'בין אדם לחברו', כביכול. מדוע ב'בין אדם לחברו' מבינים הכל שאין גוזמאות? מפני שעומד לפניו אדם חי ומוחשי, שהכול מסוגלים לחוש את היחס הראוי כלפיו. אבל

היה זה במהלך נסיעה שגרתית במונית שירות מבני ברק לירושלים, כזו שאינה עשויה לזמן מאורעות מסעירים כלשהם. אלא שרצתה ההשגחה העליונה, והדיה של הנסיעה הזו עודם חקוקים בלבות משתתפיה:

ליד הנהג ישב נער צעיר כבן חמש עשרה, שלא התברך בחכמה יתרה בלשון המעטה, והשיחה שהתפתחה בינו לבין הנהג גלשה עד מהרה ל'וויכוח' בענייני אמונה.

רבי שמשון ות"ח ממזידעיו, שישבו מאחור והבחינו בכיוון המסוכן שאליו גלשה השיחה, ביקשו מהבחור בעדינות לחדול ממנה, שכן לא הנהג - שדיבר הבלים, שגבלו בכפירה של ממש ביסודות היהדות - היה 'כלי קיבול' מתאים לקלוט יסודות באמונה, ולא הבחור היה מוכשר לחזקו. היתה זו שיחה חסרת טען ותועלת, כשהלב מתפלץ לשמע דיבורי סרק והבל הגובלים בכפירה. אלא שככל שניסו לשכנע את הבחור לחדול מכך, לא עלה הדבר בידם, ומצד שני העלו את חמתו של הנהג, שלא הצליח להבין למה הם מפריעים להם לנהל את השיחה.

לפתע ננער רבינו וקרא לעבר הנהג: "האם אתה אכן מעוניין לדעת, מפני מה אנו מבקשים שתפסיקו את הפטפוטים האלה?" משהשיב הלה בחיוב, העמיד לו רבינו שני תנאים: "האחד, שתשמע את כל דברי עד תומם בלי לקטוע אותם, והתנאי השני הוא שלאחר שאסיים את דבריי אתה שותק עד שנרד מן המונית..."

"אבל זה לא 'הוגן'", ניסה הנהג להתמקח, "מילא שלא לקטוע אותך בדברייך, ניחא, אבל מדוע שאשתוק גם לאחר מכן?!"

- "אם אינך מעוניין בתשובה, איני כופה אותה עליך, אך אם רצונך לשמוע - אלו הם התנאים", הצהיר. בחלל המונית השתררה דומייה למשך זמן מה, בעוד הנהג חוכך בדעתו לכאן ולכאן. ולבסוף הצליח יצר הסקרנות להכריעו, והוא הפטיר בהשלמה: "טוב, אני מסכים!".

"ובכן, אספר לך סיפור", החל רבינו בדבריו, כשכל הנוסעים מטים אזנם כאפרכסת ומצפים לראות כיצד ישיב לו כאיוולתו. וכאן תאר אדם המספר לחברו בשוויון, נפש כיצד דרס את אביו למוות, ותוך כדי הסיפור נהנה לספר אותו בגווני חיים, תוך כדי צחוק מתגלגל. מובן שהחבר הזדעזע עד עמקי נשמתו מקהות החושים, וקרא לעברו בהיסטריה: "הירדת מדעתך?! זה אבא שלי! מה קורה אתך..."

המהיר במומחיותו של הרופא, ואמר: "התבוננתי, שטעותו של אותו זקן עשויה לשמש בעצם כמשל נמרץ לטעות רווחת של כל אנשי העולם, צעירים כזקנים - בענייני רוחניות. שהרי לאמיתו של דבר ההבדל ביני לבינו הוא, שאני צעיר וגופי ממהר להחלים, ואילו הוא זקן, ולפיכך תהליך הריפוי שלו מתקדם בקצב אטי יותר. הנתונים - הם אלו ששונים ולא אמצעי הריפוי. והטעות הזו פרוסה בעצם על פני כל תחומי החיים. אנשים רצים אחרי 'כלכלנים' בתקווה למצוא באמצעותם פרנסה, אחרי 'יועצים' למיניהם שייתנו להם שכל ובינה ואחרי 'רופאים' שיעניקו להם בריאות, ואין הם יודעים שהבסיס להצלחה איננו איש זה או אחר, אלא ה' יתברך לבדו!

"כל כך הרבה לקח יש ללמוד ממעשה זה, לא להשתטות במחשבות הבל, ולהתפכח - הרבה לפני שמגיעים לבית אבות..."

מורים נבוכים באמונה

האמונה החושית העזה, ויתרה מזו - ה"טבעית" והפשוטה, של חיים בצל כנפיו של הקב"ה, בלי עירוב חשבונות 'הגיוניים' לכאורה של סיבה ומסובב, הורתה דרך לרבים. אולם מאידך גיסא, בלא מעט מקרים נדרש להגינו החד ולמוחו הכביר, הסולל מערכות בנתיבות אמונה, כדי לחלץ טועים ונבוכים בישימון דרך.

לעתים, היה זה בחיך ובנעימות, ולעתים נדרשה גם גערה מטלטלת המפשטת עקמומיות שבלב. הכל לפי האדם, המקרה והעת.

לאברך צעיר משומעי לקחו, הזדמן פעם רווח כספי נאה ממכירת ספר שחיבר והוציא לאור, ומאחר שהיה בדעתו להמשיך בחיבור ספר נוסף, סבר בתחילה לשמור את הכסף לצורך מימון הוצאתו לאור. אולם כשנמלך בעצתו של רבינו, לאיזו מטרה ראוי לייעד את הכסף, הגיב הוא בתמיהה: "מה זאת אומרת מה לעשות עם הכסף? תקנה דבר מה לרעייתך, בגד או משהו אחר שיש לה בו צורך."

"אולי כדאי לחסוך?", לא הרפה הלה.

לתגובה הבאה הוא לא ציפת. "הגד לי!", אמר לו רבינו בהביטו אליו במבט משתאה ומשתומם בעליל, "אתה יהודי?! וכי יהודי חושב מה יהיה מחר?!"

"השפלתי עיניים מבושה", מספר בעל המעשה, "והלכתי לי".

"...ואני פורע"

את האמונה והביטחון לא תחם בתחום ה'סביר' וה'הגיוני' לכאורה, והם לא היו נושאים לשיחות עמוקות או ועדים לבני עלייה גרידא, אלא עובדות חיים כפשוטן, שליוו אותו בכל צעד ושעל. המעשה הבא התרחש בצעירותו ממש, שנים ספורות לאחר נישואיו:

לאחד מבניו הגדולים, שכר הרב בכסף מלא יהודי ת"ח שילמד עמו מדי יום, בסכום השווה למלגה החודשית שלו מן הכולל... כאשר ת"ח פלוני תהה על כך, וטען שאמנם הילד מפיק תועלת רבה מהלימוד הזה, אבל בכל זאת, צריך לפעול בהיגיון ובמידה, הגיב רבינו בפשטות, כאינו מבין כלל את הטענה: "חז"ל הרי אומרים על הוצאות בניו לתלמוד תורה 'לוו עלי ואני פורע'. זה לא על חשבונני".

פעם קיבל מכתב ובו שאלות למעשה על ענייני ביטחון, כמו למשל,

למעשה, גם הקב"ה זהו 'בין אדם לחברו'.! אנו אומרים בכל יום 'קל חי!', הגביה רבינו את קולו בסערה והמשיך, "רש"י אומר: שהכלל ולפיו 'דעלך סני לחברך לא תעביד', מוסב גם על הקב"ה, שעליו נאמר 'רעך ורע אביך אל תעזוב'.

והתביעה הזו נוקבת תהומות ויורדת חדרי בטן: מציאות מוחשית היא העומדת לנגד עינינו, וכי על 'מושגים מופשטים' מדובר? מציאות ערטילאית חלילה ובלתי מחייבת?!

את המעשה הבא הכתיר רבינו בעת שסיפר אותו באוזני אחד מבניו, "המעשה הכי גדול, לדעתי, אודות ה'חפץ חיים":

היה זה באחת האספות בראשות גדולי ישראל לתיקון בדקי הדת. האחריות וכובד הראש ריחפו בחלל החדר. כל אחד מהמשתתפים הביע דעתו אודות העניין שלשמו נתכנסו, והכל הטו אוזנם כאפרכסת לשמוע את הכהן הגדול מאחיו - ומה השקפתו בעניין ההוא. עוד הם מדברים, והנה לפתע קם החפץ חיים ממקומו ונעמד בפנית החדר להתפלל מנחה, בלי שהורגשה קודם איזו תכונה יתירה בסביבתו. כך בפשטות עמד הוא ממקומו ופתח בתפילה.

"אומר לך מהו הלקח העצום במעשה זה", אמר רבינו:

"אצלנו תפילה זו 'תכונה'. הולכים להתפלל! אבל אצל ה'חפץ חיים', להתפלל היה דבר טבעי, כשם שפונה הוא לבן שיחו העומד למולו, ולכן מלבד דרישות ההלכה - כמה יש להמתין בטרם פותחים בתפילה, לא ראו אצלו דברים נוספים. הוא פשוט קם והחל לדבר אתו. שכן גם קודם לכן הקב"ה היה עמו, אלא שאז לא דיבר עמו..."

פעם נפגע מתאונה, ולאחר תקופת אשפוז בבית חולים, נאלץ לשהות פרק זמן להחלמה, רתוק לבית חותנו שבשיכון ויז'ניץ בבני ברק. מול הבית שכן 'בית אבות', ורבינו עשה מאמצים ניכרים לעלות את גרם המדרגות שפתחו, כדי לשמוע שם קריאת התורה בציבור, ועם הזמן כשהתחזק יותר - גם להצטרף לתפילות בציבור שהתקיימו שם מדי יום. תחילה הצליח לדדות אך בקושי באמצעות קביים, אולם כעבור שבועות אחדים החלו השברים ברגליו להתאחות ואט אט שב לאיתנו.

אחד הזקנים ב'בית האבות' ששבר אף הוא את רגלו באותה תקופה, נתמך בעגלת נכים, בעוד שלמרבה פליאתו הוא מבחין שהרב פינקוס לעומתו, מבריא בקצב מהיר. באחד הימים, ניגש אליו האיש והתחנן: "עשה נא עמדי חסד ותגלה לי מי הרופא שלך, שכן רואה אני שאתה מבריא במהירות..."

בירדו לאחר מכן במדרגות 'בית האבות' על משענתו, פרצה מקרבנו אנחה, ועובר אורח מזדמן שהסיק כי מקורה של האנחה הוא בקשיי הייסורים הנגרמים לו מכל תנועה, האיר לעברו פנים בחיך של הבנה וברכת "רפואה שלמה". רבי שמשון השיב לו ברכה, ולאחר מכן חשף את הסיבה האמתית לאנחה: "בוא ואספר לך מדוע נאנחת".

וכאן סיפר לו על טעותו של הזקן ההוא, שתלה את קצב ההחלמה

"הרב", הוא אמר לי, כשקולו מתאמץ לגבור על הבהלה, "ממש עכשיו פינו אותנו, הלהבות כבר אוכלות בבתים הסמוכים לביתנו". חיפשתי מילים כדי להרגיעו, אולם פתאום הגיעה אלי הארה משמים ואמרתי לו: "אני מנתק את השיחה ומתחיל מיד לומר תהילים, יחד עם ילדי. אני ממליץ גם לך לעזוב הכל ופשוט להתפלל..."

סיפור מרתק על השריפה בכפר אורנים וכוחה של תפילה

הרב יהושע לייבזון

"יְזֵה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם" (בראשית כ"ח, י"ז)

Yonatan Sindel/Flash90

שהשרפה עומדת לצאת מכלל שליטה.

בשעתיים הקרובות התפשטה האש במהירות על פני כל ההרים שמסביב, וכילתה בדרכה עשרות דונמים של חורש טבעי. האוויר היה אפוף עשן סמיך, ועשרות צוותים של לוחמי אש התאמצו כדי להגן על בתי היישוב הסמוך. אלא שכל זמן שהרוח סערה בעוצמה - לא היה לאל ידם להושיע.

ממרחק נשמע קולו הצרוד של המגפון, הקורא לתושבי היישוב להתפנות מבתיהם מפני האש והעשן, לעבר מתחם שהוכן עבורם בעיר מודיעין הסמוכה. ניתן רק לדמיין את החרדה שהכתה בלבבותיהם באותה שעה, כשכל תושב חרד על גורל ביתו שעלול להיחפך למאכולת אש.

וכך מספר הרב ר. שליט"א:

"מביתי צפיתי בלשונות האש המתקרבות במהירות לבתי היישוב 'כפר האורנים' ופתאום נזכרתי ביוסי. יוסי הוא אחד מתלמידי התיכון שלומדים בחברותא עם אברכי הכולל, ומשפחתו מתגוררת באחד מהבתים המזרחיים ביישוב, אלו שאוימו עתה על ידי האש הנוראה. הייתי מודאג מאד לשלומם ולשלום ביתו.

"צפיתי מחלון ביתי בלהבות שהחלו ללחך את הבתים, ובששת מטוסי הכיבוי הדואים באוויר הלך ושוב, משליכים חומרים מעכבי בערה על ההרים שמסביב, בניסיון נואש למנוע מהאש להתפשט לעבר הבתים. תוך כדי דיבור הוצאתי את הטלפון הניד מכיסי

לפניכם סיפור נפלא שנשמע מפי בעל המעשה, הרב ר. שליט"א ממודיעין עילית. הרב ר. זכה לייסד כולל מיוחד, המתקיים בעיר מודיעין השכנה, ועוסק בקרוב בני נוער שלומדים בתיכונים דתיים, באמצעות חברותות עם אברכים מופלגים, המקדישים משעותיהם כדי ללמוד עם הנערים, ובכך הם משלימים ומרחיבים בעבורם את השעות המוקדשות במוסדות אלה ללימוד התורה.

פעילות זו זוכה, בחסדי שמים, לנשיאת חן ולהצלחה מיוחדת. הקשר הבריא והמקרב שנוצר בין האברכים לתלמידים, נושא פירות משובחים ומשפיע לטובה על עתידם ועל עתיד משפחותיהם.

בוקרו של יום הושענא רבה - ערב שמחת תורה - בעיר התורה מודיעין עילית. נגיף קורונה גרם לכך שכל איש חגג בביתו, הוא ומשפחתו. שמחת החג המיוחדת הייתה מושפעת מהלבבות אל החוץ, ופחות מהחוץ אל הלבבות. עובדה זאת יצרה תחושה מיוחדת של חג שכולו קודש לה' - חוויה רוחנית מופלאה ומרוממת שכבר עומדת להסתיים...

מתפללי ה'ותיקין' הרבים, שהשכימו קום ביום זה כמנהג המקובל מדורי דורות, כבר שבו מן התפילה. לולביהם פרועי ראש. ערבותיהם חבוטות כדת וכדין, ועיניהם מאירות באושר עילאי ובשמחה לגומרה של מצווה.

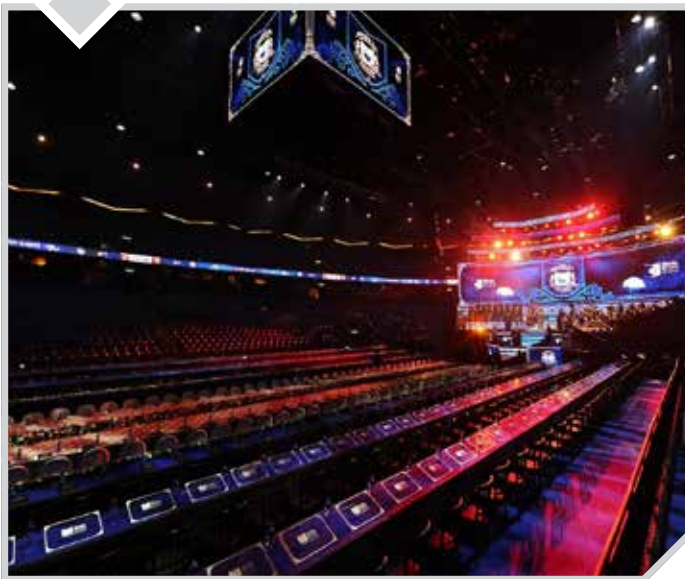
נכנסים הם אל הסוכה לכוס קפה של בוקר, אך אופס... ריח חריף מכה באפם. מבט אל ההרים השוכנים באופק הדרומי הסביר את הכל. להבות כתמתמות לחכו את השמים, והסתערו על הצמחיה העבותה המכסה את ההרים שממול. לאחר כמה ימי שרב, הפכה צמחיה זו לחומר בערה מסוכן. הרוחות הסתייעו ברוח מזרחית שנשבה בעוז באותה שעה, והאש טיפסה במהירות אל פסגות ההרים וכילתה את כל הנקרה בדרכה.

על פסגת הגבעה שממול מודיעין עילית שוכן היישוב 'כפר האורנים'. כעת היו עשרות בתים ממנו, אלו העומדים בקו הנוף, מאוימים על ידי האש. אלו שהתקשרו למכבי האש, זכו למענה כי הכוחות כבר בדרכם למקום, אולם לא היה צורך בעין מקצועית כדי להבין

"כשזכיתי לסיים את הש"ס בפעם הראשונה וגם בפעם השנייה, עשו לי חגיגה ענקית, לפי דרישתה של השוויגער שלי. היא שכרה אולם, קנתה לילדים שלי בגדים חדשים, כמו לפני חתונה, הכינו לכל אחד מהילדים כתר מיוחד שהוא חבש על ראשו במעמד הסיום, הביאו תזמורת וצלם וסעודה כיד המלך..."

הרה"ג רבי אהרן עטיה הי"ו, אברך כולל ירושלמי שזכה להיבחן פעמיים על הש"ס כולו, ואת מעמד הסיום חגגו לו בני המשפחה באופן שאף אחד מהם לא ישכח לעולם

יעקב א. לוסטיגמן

הימים היו ימי טבת, בחורף הקריר של שנת תשס"ד. הרב עטיה היה אז אברך כולל צעיר, כבן 25, שהיה שקוע במשך כל היום בלימוד גמרא בעיון בכולל.

באותם ימים צדה עינו פרסומת בולטת של ארגון 'דרשו', שהיה מוכר עד אז בעיקר בזכות המבחנים שהיה הארגון עושה לבני הישיבות, בתוכניות הלימוד 'דרשו בוקר', 'מקדשי שביעי' ו'תלמודו בידו'.

והנה, המודעה החדשה מציעה לו הצעה שקשה מאוד לסרב לה: להצטרף לתוכנית לימוד לפי סדר 'הדף היומי', דבר שעד אז נעשה בעיקר על ידי בעלי בתים, שלא זכו לשבת באהלה של תורה כל שעות היום. המיוחד בתוכנית של 'דרשו' היה שהפעם הדפים לא רק יילמדו, אלא הלומדים גם יצטרכו לחזור, לשנן ולבסוף לעמוד בכור המבחן, ולבדוק עד כמה הם יודעים את הדפים שלמדו.

"זה מיד תפס אותי", הוא מספר כיום, 17 שנים מאוחר יותר. "ללמוד 30 דף בחודש? לסיים את הש"ס כולו בתוך שבע וחצי שנים? זה ממש חלום. למי אין שאיפה לדעת את כל הש"ס? לא חשבת פעמיים, באותו רגע חיפשתי טלפון, ומיד התקשרתי ונרשמתי לתוכנית.

"האמת שקצת חששתי. מסכת חולין, מה לי ולחולין? זה היה בשבילי כמו משהו מאוד זר ומנוכר חלילה וחס. אני הכרתי את המסכתות הישיבתיות. פתאום להתחיל את מסכת חולין?

"אבל החלטתי לקפוץ למים, ודווקא בגלל החשש החלטתי לא להתמתן, ולהתחיל בלימוד המסכת לפני כולם. היה זה בדיוק שבוע ימים לפני כל עם ישראל.

"ב"ה זכיתי להתמיד בלימוד הזה, ומאז ועד היום אני מגיע כל חודש, בלי לפספס ובלי לוותר, כל חודש אני מתייצב ונבחן על עוד 30 דפי גמרא, חוץ ממבחן אחד שלא עשיתי, כי בדיוק באותו יום הכנסתי את בני בריתו של אברהם אבינו עליו השלום, וכידוע ההולך לשחוט את פסחו ולמול את בנו פטור ממצוות המבחן ב'דרשו'..."

"בכל אופן זכינו אז ללמוד ממסכת 'חולין' ועד סוף הש"ס, ולאחר מכן להתחיל ולסיים את הש"ס כולו פעמיים, וכעת אני כבר בפעם

השלישית מסיים את מסכת עירובין ומתחיל פסחים. כשנגיע ל'חולין' פעם נוספת, יהיה זה עבורי סיום הש"ס השלישי.

"היום, 17 שנים אחרים, אני מסתכל אחורה ואומר לעצמי, שאם לא הייתי מתחיל אז ללמוד 'חולין' שבוע לפני כולם, אני לא חושב שהייתי זוכה להיבחן על הש"ס כולו, ואפילו לא ללמוד את כל מסכתות הש"ס. זה רק מראה עד כמה אסור לחכות עם החלטות טובות. החלטת ללמוד? אל תחכה עד שכולם יתחילו. תקפוץ למים, כי אם תחכה לזמן הנכון ולשעה המתאימה, עלול להתקיים חלילה 'שמא לא תיפנה'."

לצד מבחני 'הדף היומי', אתה נבחן גם על 'הדף היומי בהלכה'. איך אתה רואה את ההבדלים בין הלימודים ובין סגנון המבחנים?

"ההבדלים ברורים. לימוד גמרא זה כיוון אחד ולימוד משנה ברורה זה כיוון אחר לגמרי, אבל אני דווקא אוהב לראות את ההשלמה שהמשנה ברורה נותנת לגמרא. כי כשאתה לומד משנה ברורה בפני עצמה, זה ספר חתום וסגור. הוא אומר לך עשה כך ואל תעשה כך, יש שיטה שמותר כך ויש שיטה שאסור, אבל אתה לא יודע למה אסור ולמה מותר, ומה המחלוקת בין המתירים והאוסרים.

זכורני ביקור שערך מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, בעל ה'שבט הלוי', בבית אבי מורי שליט"א. תוך כדי שיחה ידידותית אמר: "העולם אינם יודעים כי אם אחוזים קטנים מגודל האהבה והקירבה להן זכיתי מרבינו ה'חזון-איש'. היה בינינו קשר נפשי עמוק עד כדי כך, שפעם כאשר הוצרכתי לצאת ערב אחד מהעיר, אמר לי ה'חזון-איש' למחרת: 'הרגשתי שאמש לא היית בעירנו...'"

פנינים מאוצרותיו של הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

כלל על בני המקום. מדגישה התורה ביעקב שאף יציאתו עשתה רושם, כי השפעתו של הצדיק על סביבותיו כאמור לא נמדדת לפי התערבותו בקהל, וגם כאשר ספון בחדרי תורה - השפעתו ניכרת על כל תושבי המקום, וכל כניסה ויציאה משפיעה עליהם. פלאי פלאים!

כאשר העסקן הנודע רבי משה בלוי זצ"ל ביקר בוילנא בשנת תר"ץ, הוא נכנס מיד עם בואו אל מעונו של גאון הדור, מרן רבי חיים עוזר גרודז'ינסקי זצ"ל. לאחר ששוחחו בענייני השעה, קרא רבי חיים עוזר למשמשו רבי מאיר ליברמן זצ"ל, שהיה מצד אמו בן דודו של מרן ה'חזון-איש' זצ"ל, וחותרו של הגאון רבי שמואל גפן. הוא ביקשו שיקח את האורח החשוב מירושלים לסיור בעיר, ויראה לו את נפלאותיה של וילנא.

הלך רבי מאיר עם רבי משה בלוי לטייל במבואות וילנא, והראה לו את שכיות החמדה השונות שהיו פזורות בה. הם עברו בין בתי המדרש העתיקים שבעיר, ואף ביקרו בקבר הגר"א. אך כאשר שבו

פרשת ויצא עוסקת אמנם בעיקר בשהותו של יעקב בבית לבן, אך בפסוק הראשון שבפרשה, אנו מוצאים לקח חשוב אודות השפעת אדם גדול על עירו ומקומו.

"ויצא יעקב מבאר שבע", כותב רש"י: "ויצא יעקב מבאר שבע - לא היה צריך לכתוב אלא וילך יעקב חרנה, ולמה הזכיר יציאתו? אלא מגיד שיציאת צדיק מן המקום עושה רושם. שבזמן שהצדיק בעיר - הוא הודה הוא זיוה הוא הדרה, יצא משם - פנה הודה פנה זיוה פנה הדרה. וכן 'ותצא מן המקום' האמור בנעמי ורות".

כשמתבוננים בדברי חז"ל על הרושם שהותירה יציאת יעקב מבאר שבע, ניתן לשים לב לנקודה נפלאה:

הרי יעקב אבינו לא היה רב העיר ולא מגיד מישרים דמתא. הוא לא נתן שיחות ולא עורר על פרצות, אלא היה ישוב בפנינתו סגור בד' אמותיו, שקוד על דלתי תורה בהסתגרות ובהצנע, כפי שמכנה אותו התורה "איש תם יושב אהלים". והנה אף על פי כן, התורה מעידה עליו שהוא היה הודה זיוה והדרה של העיר באר שבע!

הרי שמסגרת השפעתו של הצדיק על סביבותיו, אינה נמדדת לפי רמת התערבותו בעניינים ציבוריים, וגם לא בהתבלטותו על פני שאר אנשי מקומו. לפעמים הצדיק יכול להיות מסוגר בד' אמותיו, אך השפעתו חורגת הרבה מעבר לגבולות, מקומו ומצודתו פרוסה למרחקים, עד שהתורה מעידה בו שהוא הודה, זיוה והדרה של העיר.

ושמעתי מתלמיד חכם נכבד, ליישב באמצעות זאת את קושיית העולם, מדוע לא מוזכר לא אצל אברהם אבינו ולא אצל יצחק אבינו שיציאתם עשתה רושם?

אך אין הקושיא עומדת בעינה, לפי שאברהם ויצחק היו עשירים גדולים, בעלי מקנה לרוב ומכובדים בעיני אנשי מקומם, וגם עסקו כל ימיהם בהרבצת תורה וביזיוי הרבים, ובהחדרת אור האמונה בעולם, בוודאי שיציאתם עושה רושם, ואין זה חידוש כלל, שחז"ל צריכים להאיר את עינינו על כך.

אולם יעקב אבינו, שהיה צפון וטמון באוהלה של תורה, היה לנו לטעות ולחשוב שלא הורגש בעיר מבואו ומצאתו, והדבר לא השפיע

לבסוף אל הבית, שאל מרן רבי חיים עוזר את רבי מאיר ליברמן: "ואת רבי ישעיה כבר הראית לו?"

באומרו "רבי ישעיה" היתה כוונתו למרן ה'חזון-איש' זצ"ל, שבאותם ימים קבע מקום מושבו בעיר וילנא. הוא אמנם נהג כנסתר וישב ולמד לעצמו, אך רבי חיים עוזר עמד על טיבו, וידע שהוא אחד מגדולי התורה שבדור. לפיכך החשיב את דמותו כזו המשרה את זיוה והדרה על כל וילנא! כשהשיב רבי מאיר שלא לקח אליו את רבי משה, שאל רבי חיים עוזר: "אם כך, מה כבר הראית לו?"

שמעתי ממורי ורבי, הגאון רבי ישראל זאב גוסטמאן זצ"ל, אשר שימש כדיין בוילנא, שפעם ישב ולמד עם אחיו הגדול של ה'חזון-איש', הלוא הוא הגאון רבי מאיר קרליץ זצ"ל, חתנו של הגאון רבי שלמה מוילנא זצ"ל. באמצע הלימוד התגלע ביניהם ויכוח עז אודות ההבנה בסוגיא בה עסקו, ומשלא הגיעו לעמק השווה, הציע רבי מאיר: "הנה אחי ר' ישעיה יושב כאן למעלה בעזרת נשים, ולומד לבדו, הבה נשאל לדעתו."

עלו השניים לעזרת הנשים, שם ישב ה'חזון-איש' לבדו מול הגמרא ולמד בשקידה נוראה. הוא האזין לנידון ברוב קשב, ואמר שדעתו נוטה להיפך מדעת אחיו רבי מאיר. לאחר שנסתיים המשא ומתן הלך רבי מאיר, ואז אמר ה'חזון-איש' להרב גוסטמאן: "מאד נהנית מאופן לימודך, ואני רוצה לקבוע עימך חברותא..." ואכן הם קבעו ללמוד יחדיו, וסיימו את כל מסכת עירובין.

אלה היו הודה והדרה של וילנא, אשר חפץ רבי חיים עוזר להראות לאורחיו!

ושמעתי ממורי הגאון רבי ישראל זאב גוסטמאן זצ"ל, שבאותה תקופה חי ה'חזון-איש' בדחקות כספית נוראה. רעייתו הרבנית ניהלה חנות קטנה, שהכניסה להם פרוטות ממש, ולולי שרבי חיים עוזר דאג להחזיקו מידי חודש בחודשו, ודאי היה ה'חזון-איש' גוע ברעב...

וכידוע, רבי חיים עוזר לא חפץ שה'חזון-איש' יישאר עלום וצנוע בקרן זוית, אלא חיפש הזדמנות להטיל על שכמו את אדרת ההנהגה של כלל ישראל, ולהרים את קרנו בעיני חכמי הדור. הוא ניצל את הזדמנות הבאה לעשות זאת.

היה זה כאשר הגיע 'דין תורה' סבוך אל שולחנו של רבי חיים עוזר. הגאון רבי שמואל ויינרטויב זצ"ל, ראש ישיבת 'בית יוסף' בפניסק, הגיע לדרוש מ'ועד הישיבות' בשם ראשי ישיבות נובהרדוק הפזורות ברחבי ליטא, הקצאת כספים מיוחדת עבור כל ישיבה וישיבה באופן נפרד. לעומתו הנהלת 'ועד הישיבות' טענה שכל הישיבות הם בעצם ישיבה אחת שמחולקת לכמה סניפים, וממילא סכום כסף שאמורים לקבל כל הסניפים יחדיו, הם כסכום שמקבלת ישיבה אחת.

בתחילה סירב רבי חיים עוזר להכריע בין הצדדים, וביקשם ללכת לבורות אצל רבה של העיר סלונים וראש הישיבה הגדולה שלה, הגאון רבי שבתי יגל זצ"ל. לאחר ששמע הרב יגל את הצדדים הוא נטה לטובת ישיבות נובהרדוק, אך בפועל נמנע מלהכריע, והדין התגלגל שוב לפתחו של רבי חיים עוזר.

רבי חיים עוזר התייחס לנידון בכובד ראש מרובה, וזימן לביתו את בחירי גדולי הזמן, מרנן: רבי ברוך בער ליבוביץ מקמניץ, רבי אלחנן וסרמן מברנוביץ, רבי מאיר שפירא מלובלין, רבי יוסף שלמה כהנמן מפוניבז', רבי איסר זלמן מלצר מסלוצק, רבי חנוך העניך אייגעש - בעל ה'מרחשת' ועוד מגדולי הרבנים ואדירי התורה של אותה תקופה.

בעיצומו של הדיון, נכנס לפתע יהודי צנום, קטן קומה, שעדיין לא היה מוכר לרוב הרבנים. רבי חיים עוזר נרגש לקראת בואו, וקם מפניו מלוא קומתו. אחריו כמובן עשו זאת גם שאר הנוכחים. הוא הושיבו לצידו והכריז: "נמצא איתנו כעת הגאון בעל ה'חזון-איש', ואני מטיל על כבוד תורתו להכריע בנידון שלנו, בהיות ואני משמש כנשיאו של 'ועד הישיבות', ואני מנוע מלפסוק בזה" (ספרו 'חזון-איש' כבר נודע והתפרסם אז בקרב חכמי התורה, והתפעמו מגדלותו התורנית ועמקותו הנדירה).

בתחילה ניסה ה'חזון-איש' לחמוק מהדבר, אך לאחר שרבי חיים עוזר לא הרפה ועמד על שלו, שה'חזון-איש' יכריע בדיון, הוא נענה להכריע מה שהכריע.

מאז אותו מעמד, לאחר שראו גדולי התורה את גודל ההערכה וההערצה שרחש רבי חיים עוזר כלפי ה'חזון-איש', עלו קרנו וכבודו בעיניהם, ושמע חכמתו, תבונתו וגדלותו יצאו למרחוק. אם עד אז שימש כהודה, זיוה והדרה של וילנא בהצנע ובהשקט, מכאן והילך הלך והתפרסם, עד שהשפיע מהודו לכל תפוצות תבל כרבן של כל בני הגולה.

רבי יעקב גלינסקי זצ"ל אמר בשם הגה"צ רבי אליהו אליעזר דסלר זצ"ל, המשגיח דישיבת פוניבז', שבדורות הקודמים היה יותר קל לעבוד ולהתעלות, כי אז רחשו הכל כלפי הצדיקים כבוד גדול, ולפיכך למדו ממעשיהם!...

אדם המתקרב אל גדולי ישראל, מאליו חפץ להתחזק ולהתרומם. מדוע? כי בדרך כלל אדם הולך בעולם עם תחושה כללית שהוא בסדר, "כל דרך איש ישר בעיניו". אך כשהוא רואה כיצד נראה אדם שלם, הדבוק בבוראו ומקפיד על קלה כבחמורה, וכל מגמתו להשתלם עוד בתורה ובעבודת השם, הוא מבין ומכיר שעדיין נותר לו עוד הרבה על מה לעבוד...

רבי יעקב גלינסקי סיפר, שכאשר הגיע באחד הימים אל בית מרן ה'חזון-איש', הוא ראה כי ברחוב בו התגורר ה'חזון-איש' עסקו פועלים בהתקנת מנורות חשמל ברחוב. היה זה בהוראת רבי יצחק גרנשטקורן, ראש העיר דאז, שרצה להקל על גדול הדור ביציאותיו מחוץ לבית.

כשנכנס פנימה, אמר לו ה'חזון-איש': "בא וראה מה ניתן ללמוד מפנסי רחוב. כשאדם עומד רחוק מהם, צילו הולך ומתארך, והוא עלול לשוות בנפשו כי קומתו גבוהה עד מאד. אך כשהוא מתקרב אל הפנס, הצל הולך ומתקצר, עד שכאשר הוא עומד ממש תחת לעמוד הצל נעלם לגמרי..."

הגבאי ר' בונים בראותו זאת, תפס את היהודי בשרוולו ומשכו בכח לרבי פנימה, וצעק לרבי: "להווי ידוע שאינני מוחל בשום פנים ואופן ליהודי זה. אלא, בתנאי אחד, והוא... שהרבי יברך אותו ויבטיח לו עוד השנה בן זכר! עוד השנה! לא פחות ולא יותר"... ענה החידושי הרי"ם ואמר לו: "אם כן שוב אין שום צורך לברכו, כיוון שבזה לבד שיהודי מוותר על צערו ועלבונו עבור ישועת הזולת - די בזה שיוושע, כה גדול כוחו של ויתור, להשפיע בן זכר לחשוך בנים"

גאב"ד חרדים הרה"צ אשר אנשיל כ"ץ שליט"א בעניין מעלת הוויתור לזולת

"וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת רַחֵל" (בראשית ל', כ"ב)

עיה"ק טבריה בשלהי שנת תרכ"ט, צדיק בא לעיר. היה זה בעת ששהה הרה"ק ב' דברי יחזקאל משינווא זי"ע בארץ ישראל (בשליחות אביו הגדול ב' דברי חיים מצאנז זי"ע משנת תרכ"ט ועד שנת תרל"א). בתקופה זו הגיע גם לעיה"ק טבריה לפקוד בה את הציונים הקדושים ולחונן את עפרה.

במהלך ביקורו בעיר, חפץ לטבול במקווה שבביהכ"נ הישן, משכך הורה למשמש של ביהכ"נ להכין לו מקווה, וגם הוסיף ושלם לו שכ"ט בעבור זה, אך הזהירו כי ישמור היטב לבל יהיו שום אדם לטבול במקווה טרם יטבול הוא, בשום פנים ואופן.

השליח אכן מילא את שליחותו והכין את הבור, ואף עמד על משמרתו לבל יבוא זר בבור. אך 'ערבך ערבא צריך' וכיון שעליו לא הופקד שומר לשומרו, הורה היתר לעצמו ולא התאפק ובן רגע קפץ לתוך הבור... והנה אך יצוא המשמש מבית הטבילה, הגיע הצדיק, ירד למקווה, טבל בקדושה ובטהרה, אך ידע את כל הנעשה. לאלתר כשיצא בירר אצל הסובבים אותו האם טבל לפניו אדם. מששתקו ולא ענו המשיך הצדיק לשאול שוב ובתוקף האם מאן דהוא טבל לפניו...

באימה ופחד הודה וענה השומר חלושות: "אכן אני הוא זה שטבלתי בטיפשותי במקווה". עת פניו חפו מבושה וארכבותיו דא לדא נקשן מאימת תגובתו של הצדיק שנודע בתקיפותו.

הרה"ק משינווא זי"ע שמע, התלהט ובקול רוגז שאלו: "אמור: ילדים - יש לך?"

"לא", ענה המשמש שהיה חשוך ילדים שנים רבות.

המשיך הצדיק בטון גבוה יותר: "אם כן הסכת ושמע: מכיוון שלא שמעת בקולי, וזלזלת בהוראתי וטבלת במקווה לפני שלא כדן, לכן גוזרני עליך... שעוד בשנה זו תזכה לפרי בטן - בן זכר!".

השמש שעד עתה הייתה נשימתו טרופה, פלט אנחת רווחה אדירה תוך שאגת 'אמן' אדירה בקול רם. ואכן, לא עברה השנה והשמש חבק בן.

הברית התקיימה עוד בשמותו של הרבי בארה"ק, ומשכך נקרא אחר

כבוד לשמש כסנדק בברית המילה. בסעודת הברית דיבר בקדשו ואמר: "בוודאי תולים אתם את זכות לידת הילד בצדקותי וברוח קדשי, אך האמת היא כי לא מינייה ולא מקצתיה, אין כאן לא אות ולא מופת, אלא דעו, באותה שעה שהפר השמש את שליחותו ומעל בתפקידו וטבל במקווה למורת רוחי, נמלאתי אף וחמה עליו, וכבר היו מילות תוכחתי על שפתי, ניסיון קשה היה זה עבורי, אך עבדתי על עצמי ובחסדי שמים התגברתי ולא כעסתי עליו, ואז הפנית את זכותי זאת עבור המשמש - השומר שגרם לי כל זאת, וברכתיו שזכות זו שוויתרתי תיזקף לו שייפקד בזרע של קיימא, וכך הווה. אמור מעתה: וכי מעשה פלא הוא שחוללת? לא. אין זה כי אם כוחו של ויתור ועבודת המידות, בהם יש כח לפקוד עקרונות..."

סיפור זה סיפר לאדמו"ר ה'אמרי חיים' זי"ע, המשמש של ביהמ"ד הישן בטבריה, כעבור שנים בעת ביקורו במקום, והוסיף ואמר לו: "רבי, אני הוא אותו הבן של השמש הישיש, שנולד מברכת קפידתו זו של הרב דשינווא". ה'אמרי חיים' בשמעו זאת זהרו פניו, הפטיר אחריו ואמר: "הביטו עד היכן מסוגל בן אנוש להגיע בכבישת המידות, וראו עד כמה כוחו" (מקורות: שרפי קודש ו' טבת עמוד רל"ג. מפי השמועה. החסיד הר"ר נתן אליה רוט ז"ל ויזניץ).

מסופר על החידושי הרי"ם ז"ע, שפעם בעת קבלת-קהל עמד בפתח משמשו בקודש, הר"ר בונים, בכדי לשמור על הסדר הטוב. בין הבאים היה אדם שהחזיק עצמו ליום זה מכובד, וכיוון שהגיע מרחוק רצה להיכנס לחידושי הרי"ם תיכף ומיד, אך ר' בונים עצר בעדו ולא נתן לו להיכנס. חמתו של אותו אחד בערה בו, ולאחר סטר לר' בונים סתירה מצלצלת על לחיו.

כשנכנס היהודי אל הקודש פנימה, לא רצה החידושי הרי"ם להושיט לו ידו לשלום, עד שלא יפייס קודם את ר' בונים. היהודי הנכבד יצא החוצה ופרץ בבכי מטלטל. חשוך בנים היה ותקוות רבות תלה בביקור זה אצל הרבי, והנה מלבד שלא בירכו הרבי, עוד שילחו החוצה ואפי' שלום לא נתן לו.

הגבאי ר' בונים בראותו זאת, תפס את היהודי בשרוולו ומשכו בכח לרבי פנימה, וצעק לרבי: "להווי ידוע שאינני מוחל בשום פנים ואופן ליהודי זה. אלא, בתנאי אחד, והוא... שהרבי יברך אותו ויבטיח לו עוד השנה בן זכר! עוד השנה! לא פחות ולא יותר"...

ענה החידושי הרי"ם ואמר לו: "אם כן שוב אין שום צורך לברכו, כיוון שבזה לבד שיהודי מוותר על צערו ועלבוננו עבור ישועת הזולות - די בזה שיושע, כה גדול כוחו של ויתור, להשפיע בן זכר לחשוך בנים". וכך הווי! באותו שנה זכה איש זה לבן זכר ותיהום ותרעש כל העיר גור.

בהתבוננות בעובדא זו, גם אנו 'ותיהום ותרעש' בתרגש' בגודל רוב כוחה ומעלתה של מידת הווייתור לזולת, שיש בה לשדד מערכות אף שלא כדרך הטבע ולזכות בפרי בטן.

ואת זה מצאנו למודים בפרשתן אצל רחל אימנו. דכתיב (ל כב): "ויזכור אלוקים את רחל וישמע אלוקים ויפתח את רחמה". מה זכר אלוקים לרחל, מפרש רש"י: 'זכר לה שמסרה סימניה לאחותה', ע"כ. מבהיל, מה זיכה את רחל בבנים שלא כדרך הטבע? - עבודת הווייתור שלה! לא צדקתה, לא קדושתה וגם לא גדולתה. דבר אחד עמד לה - הווייתור.

ובצחות יש לרמוז בפסוק (ל א-ב) שאמרה רחל: "הבה לי בנים" וענה יעקב ואמר לה "התחת אלוקים אנכי", דהכי קאמרה לו: הרי בדין יש לי להיושע, כיוון שויתרתי ומסרתי הסימנים וא"כ הבה לי בנים! השיבה יעקב: "התחת אלוקים אנכי" - הלוא אם יש בידך את כח הווייתור מה צורך בי, גשי לאלתר ישירות לקוב"ה ותתבעי זאת הימנו בעצמו, כי כשמוותרים - פעולת הצדיק הרי היא כמיותרת - וכדברי החידושי הרי"ם למשמשו ר' בונים.

בנים צדיקים בזכות הווייתור

גם אצל חנה אם שמואל, ראינו עניין זה שזכתה בבנה שמואל הנביא ע"י כח וויתורה, כשלא ענתה לפנינה צרתה בעת שהציקה לה, ככתוב (שמואל א, ו א): "וכעסת צרתה גם כעס", והיא בגבורת נפש וויתרה ולא ענתה לעומתה מאומה. בשכר זה נתברכה ונפקדה ושוררה שירה (שם ב' ה): "עקרה ילדה שבעה ורבת בנים אומללה".

צא ולמד מה כוחו של ויתור, שהרי על ידו זכתה חנה לבן כשמואל

בית המדרש נעשה כמרקחה.
הישמע כדבר הזה, להזיד
ולהרשיע, לבייש את החזן הצדיק
בליל יום הקדוש בהשפלה בזויה,
לרמוס כבודו עדי ארץ בביזיון
הקודש שלא ישמע במחוזותינו!
אך, רבי יעקב התעלם כליל
מהנעשה סביבו, וכאילו אין
הדברים אמורים בו - פסע חזרה
אל העמוד ובקולו הצח והטהור
פתח: "יעלה תחנונינו מערב"...

הנביא, השקול נגד משה ואהרן (ברכות לא.), ובכלי יקר (שמואל א) מבואר שהיה כל"א צדיקים, וכ"ד משמרות מבני בניו - כולם מתנבאים ברוח הקודש (במדבר רבה יח), וכן מובא שבבית דינו של שמואל הופיעה רוח הקודש (מכות כג), ונקרא רבן של נביאים (ירושלמי חגיגה ב), ובגדלותו זכה למשוח ב' מלכים (ברכות שם). עוד זאת, כל הנביאים התנבאו רק בחייהם ואילו שמואל התנבא בחייו ובתור חייו (פרקי דרבי אליעזר טו). וכל זאת - כל מעלותיו אלו - באו בזכות ויתור... מה רב כוחו.

וגם לדין ייאמר: הלוא כולנו מצפים לזכות לבנים טובים, לרוות מהם נחת, כולנו מבקשים שנזכה לבנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצוות, אך בנשימה אחת תוך כדי דיבור - כולנו גם שואלים איך מגיעים וזוכים לזה, היאך משפיעים על הילדים להיותם עבדי ה'? היאך משרישים בתוכם אהבת תורה ויראת שמים? הנה לנו מראה מקום ו'מדריך' בדוק ומנוסה: ויתור. לוותר האחד לשני. דבר זה כח יש בו לבנים צדיקים ויראים כשמואל הנביא.

אחד מרגעי ההוד בכל ליל שב"ק, הוא רגע ההתמוגגות והכיסופין ורגשי הקודש בעת זמר 'קה אכסוף נועם שבת... משוך נועם יראתך לעם מבקשי רצונך... שבת קודש נפשי חולת אהבתך', זמר שכולו קודש הקדשים זמר לקה ריבון עלם ועלמיא. פיזט קדום זה חיבר הרה"ק רבי אהרן הגדול מקארלין ז"ע. רבי אהרן נודע כצדיק וקדוש פועל ישועות בקרב הארץ, ועל מצבתו חרוטות המילים אשר לא ייאמנו: "זכה וזיכה את הרבים, ומסר נפשו במסירות נפש לזכות את הרבים". רבות מסופר על גדלותו, וידוע שכה גדול היה כוחו עד

הלוא הוא רבי אהרן הגדול מקארלין זי"ע, שהאיר את העולם בנועם השבת. להודיעך שמוותו לא מפסידים.

בכח הוויתור נגאל

איתא בחז"ל שבכח הוויתור של רחל נצא מהגלות, וכדברי רש"י עה"פ (להלן מח ז) "ואקברה שם בדרך אפרת ולא הולכתיה אפילו לבית לחם וכו' כדי שתהא לעזרה לבניה כשיגלה אותם נבזרואדן והיו עוברים דרך שם, יוצאת רחל על קברה ובוכה ומבקשת עליהם רחמים שנא' (ירמיה לא יד) 'קול ברמה נשמע' וגו' והקב"ה משיבה, 'יש שכר לפעולתך נאם ה' וישבו בנים לגבולם', ע"כ.

על איזו פעולה מובטח שכר זה לרחל שישבו בניה לגבולם? מבאר ה'מצודות' (ירמיה שם) שזה בשכר הפעולה שוויתרה על בעלה יעקב ומסרה הסימנים ללאה, בשכר וויתור זה "ושובו בנים לגבולם". נורא. בזכות הוויתור יזכו בני"ג לאולה.

ועל סמך כח גדול זה של וויתור הנמצא באמתחת רחל, היה מנהגו של הגאון מרן רבי חיים שמואלביץ זצ"ל, בעת בואו לפקוד את קבר רחל אמנו, היה צועק מבקש ומתחנן, מתמוגג ומתפקע מבכי ואומר: "מאמע רחל טייערע מאמע! הנביא אומר מנעי קולך מבכי ועיניך מדמעה, אבל אני מתחנן לפניך: חלילה מאמע! אל תפסיקי לבכות - ויין מאמע ויין!", והיה ממשיך בבכי זמן רב יחד עם כל המתפללים, שכשהיו שומעים את דבריו היוצאים מן הלב פרצו בבכי |אף הם.

והנה אין לך אדם שאין לו שעה והזדמנות לוותר, אם ב'הנעלבין ואינם עולבין שומעים חרפתם ואינם משיבים', כרחל וחנה, או בכל קצה פלוגתא של מחלוקת ואפי' ב'פחים קטנים' כעלייה לתורה או עמוד התפילה, חובתנו מוטלת עלינו לנצל הזדמנויות אלו ולוותר לזולת, בכך נושיע את עצמנו. ובכך הנה ישועתנו קרובה לבוא, ברפואות וישועות וכל המצטרך.

מכל אלו נלמד לוותר להיותנו מעבירים על מידותינו, ונזכה בזה לדברי רבא שאמר (ר"ה יז): "כל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו", נלמד לוותר על רצוננו ולהקדיש את זמננו לתורה ולעבודה, ובה נזכה במהרה לגאולתנו ולפדות נפשנו. אמן.

(קטעים מתוך שיחת גאב"ד 'חרדים' שליט"א)

שבעת שהתפלל הצריכו להפריעו ולהעירו, לבל יגיע להתפשטות הגשמיות - דבר שאין בנו הבנה כלשהי מה הוא.

בזכות מה זכו הוריו לאור שכזה?

אביו, רבי יעקב, היה חזן ירא שמים בעיר יאנוב הסמוכה ללעמברג. שנה אחת בליל יום כיפור האריך בתפילת הלחש בעת עמדו לפני 'עמוד התפילה'. הוא שקע בכוונותיו ועקב כך התארכה התפילה יותר מן המקובל.

משסיים את תפילתו ופסע אחורנית, כשעיני עמך בו תלויות, ניגש אליו בזעם וביזיון ראש הקהל הגביר, וסטר לו כדבעי לעיני כל הקהל הקדוש, אנשים, נשים וטף, סטירת לחי מצלצלת על גודל חוצפתו שהאריך מעט בתפילתו.

בית המדרש נעשה כמרקחה. הישמע כדבר הזה, להזיד ולהרשיע, לבייש את החזן הצדיק בליל יום הקדוש בהשפלה בזויה, לרמוס כבודו עדי ארץ בביזיון הקודש שלא ישמע במחוזותינו?! אך, רבי יעקב התעלם כליל מהנעשה סביבו, וכאילו אין הדברים אמורים בו - פסע חזרה אל העמוד ובקולו הצח והטהור פתח: "יעלה תחנונינו מערב... לאחר התפילה איחל ר' יעקב גוט יו"ט וגמח"ט לכל הקהל הקדוש, ובתוכם גם ניגש לאותו שפל נבזה הגביר, וכמתנצל על האיחור בתפילה איחל גם לו ברכת גוט יו"ט.

מוצאי יוהכ"פ, והנה נשמעות דפיקות בפתח ביתו של רבי יעקב, שם עמד אחד מנכבדי העיר ועשיריה הגדולים והצעה מפתה בפיו... וכה סח לו ר' יעקב: "הלוא אין הפרוטה מצויה אצלך, וקשה לך על המחיה ועל הכלכלה, אי לכן יש לי הצעה משמחת בשבילך: מהיום עשיר גדול אתה! אני אתן לך אלפי אלפים דנרי זהב וכסף ויהלומים הרבה מאוד, אך תנאי אחד עמדי: תמורת העושר תמכור לי את זכות הביזיונות שנחלת וסבלת אמש בליל יוהכ"פ מאותו שפל נבזה, שנתן לך מכת לחי. אם תמכור לי את זה - עשיר אתה מעתה".

ר' יעקב דחה אותו על הסף: "אינני גנב!", אמר, "ואין לי מה למכור לך, הרי מחלתי לו לאלתר בלב שלם, ושוב אין כאן שום ביזיון עוול או עבירה, ומה אמכור לך?".

אך העשיר התעקש ולא הרפה: "אכפיל לך הסכום ותמכור לי הזכות!", ורבי יעקב בשלו: "אין לי מה למכור לך! כבר מחלתי!".

באותו לילה והנה חולם רבי יעקב, שבזכות זה שוויתר על כבודו ומחל בלב שלם, יזכה לבן גדול. ואכן באותה שנה נולד לו המאור הגדול,

להתחיל את היום ברגל ימין

חוויה רוחנית מדי יום אצלך בחייל

הלכה, סיפורים, רעיונות, ווארטים ועוד... אקטואלי ומרתק
הצטרפו בחינם לאלפי מנויים, שלחו מייל לכתובת:

dirshu@dirshu.co.il

הפורתח
בכל יום..

המייל היומי של 'דרשו'.

מה ענה המשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין לר' שבתי פרנקל כשניסה לשכנעו שלא לעזוב את אמריקה!?

כח ההרגל שמקשה ופוגם בחושי הרוחניות!

הרב בנימין בירנצווייג

"והנה פני אביכם אינם כתמול שלשום" (בראשית כ"ד, ס"ה)

שאל מרן המשגיח ר' יחזקאל לוינשטיין זצ"ל, וכי מה שייך אצל שיכור שינוי פנים? וכי באתמול או בשלשום היה פחות שיכור? תירוץ נפלא ומכונן תירץ המשגיח ר' יחזקאל ותירץ זאת בקשר למעשה נפלא שהיה, שאותו סיפר עד השמיעה הגאון רבי שבתאי פרנקל מוציא לאור רמב"ם פרנקל: כשרבי יחזקאל לוינשטיין הגיע עם ישיבת מיר לאמריקה משנחאי שבמיר, היה באמריקה תקופה מאד קצרה ורצה מיד לעזוב לארץ ישראל, וניסה ר' שבתאי פרנקל להניאו מכך שישאר באמריקה וינסה להקים ולקומם את עולם התורה ששם.

יום בבוקר ובלילה שוקלים את עצמנו במשקל הנפש, לומדים חובת הלבבות ועושים חשבון נפש האם קיימנו המצוות כתיקונם או לא. אנו כל בוקר וערב שקלנו את עצמנו במשקל רוחני, איני יכול לראות אנשים שכל בוקר וערב שוקלים את גופם במשקל גשמי.

מסופר על מרנא החפץ חיים זצ"ל שבזמן מלחמת העולם הראשונה הוא היה צריך לברוח לכל מיני עיירות רחוקות, פעם אחת בשבת באחת העירות בלכתו לבית הכנסת בליל שבת, ראה יהודי שמחלל שבת, הדבר פגע מאד בח"ח והוא נכנס לבית כנסת הסמוך והתחיל לבכות בקול מר על כך שבגיל זקנה הוא היה צריך להיכשל במראה כזה מזעזע של יהודי שמחלל שבת, לא יאומן עד כמה היתה קדושתו של מרנא החפץ חיים שלא ראה כל ימיו חילול שבת!!

בשבת שניה המחזה חזר על עצמו, ובדרך ראה החפץ חיים חילול שבת והוא נכנס לבית כנסת ובכה בכי מר על מר גורלו!! בשבת השלישית שוב חזר המחזה על עצמו ונכנס החפץ חיים לבית כנסת הסמוך ובכה בכי גדול יותר מאשר בכה בשני פעמים הראשונות, כששאלו אותו מה השתנה שהפעם הבכי גדול יותר? והשיב כי בפעמים הראשונות בכה על ראית החילול שבת ועכשיו בפעם השלישית בוכה הוא יותר על זה שזה כבר לא מפריע לו כמו בתחילה.

מסופר שמרן האדמו"ר רבי יואל מסאטמאר זצ"ל נשאל פעם על ידי בדיחן בחתונה, אם יורשה לו לחקות אותו בפני הציבור כדי לשמח חתן וכלה, האדמו"ר השיב בחיוב והאיש עלה על הבמה

רבי יחזקאל זצ"ל התנגד מאד, ואמר לו על כך ווארט נפלא על סיבת הדבר: כתוב בפרשת ויצא - שאמר יעקב לרחל ולאה "שהנה פני אביכם לא כתמול שלשום", ושאל ר' יחזקאל זצ"ל, וכי מה שייך להגיד על שיכור שפניו לא כתמול וכי אתמול או שלשום הוא היה פחות שיכור? אלא הכונה שיעקב כשבא לבית לבן הרגיש גואל בנפשו, כאשר שיא הקדושה בעולם 'יעקב אבינו' נכנס למקום הטומאה של ע"ז בעולם, הרגישה נפשו בגואל עצום, והרגיש שלא יכול להשאר שם, והנה עבר יום יומים, ופתאום הנפש כבר התרגלה וכו', אמר יעקב "והנה פני אביכם אינו כתמול שלשום", והכנוה שאצלי זה כבר לא כ"כ נורא כמו היום הראשון, פניו כבר לא כאלו נוראות, זה כבר חמור מאד כי זה מראה שהתרגלתי לטומאה במקצת, ואם אשאר עוד כמה הימים כבר לא ארגיש כלל בניגוד הטומאה לקדושה רח"ל, זה הזמן לברוח!!

המשיך רבי יחזקאל זצ"ל, אני כשבאתי לאמריקה הרגשתי בתחילה ממש גועל נפש! הרגשתי שאיני יכול להשאר כאן ואפילו יום אחד, והנה חלפו כמה ימים ואני מרגיש שזה כבר לא כ"כ נורא, זו הסיבה שאני רוצה לברוח כמה שיותר מהר, אם אני כבר לא נגאל כ"כ מהחומריות של אמריקה אז הפשט שאני מתחיל להתרגל לזה! וזה נורא!

ושאלו ר' שבתי פרנקל: ולמה אמריקה כ"כ גורמת לרב גועל בנפשו? וענה רבי יחזקאל זצ"ל: כשאני באתי לאמריקה, ראיתי שמנהג האנשים כאן שכשהם קמים בבוקר וכשהם הולכים לישון בלילה, הם שוקלים את עצמם ועושים חשבון לראות האם עלו בקילו או ירדו, איזה לחץ.. אם המשקל לא מראה על ירידה רצויה אז רצים מיד לחדר כושר ועושים עוד סיבוב... וככה כל החיים מסביב המשקל..... ואנחנו בליטא באוירת הישיבות הקדושות, למדנו שכל

דברי תורתם וסיפורים על גדולי עולם שיום פטירתם חל השבוע

החלב גלש...!", הודיעה רעייתו של רבי איסר זלמן בשעה שלמד עם תלמידיו. רבי איסר זלמן פסק מלימודו, שוחח כמה מילים עם הרבנית ויצא מהבית. המאורע הפליא מאוד את התלמידים, מעולם לא הפסיק רבם מלימודו, מה גרם לו, אם כן, להפסיק מהלימוד בעבור מעט חלב שגלש

הרב ישראל ליוש

ביום י' בכסליו חל יום היא"צ של הגאון הגדול רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, בעל האבן האזל' על הרמב"ם, וראש ישיבות 'סלוצק' ו'עץ חיים'.

רבי איסר זלמן נולד בשנת תר"ל בעיירה 'מיר', ובילדותו כבר למד אצל רבה של 'מיר', הגאון רבי יום טוב ליפמאן באסליאנסקי זצ"ל, בעל ה'מלבושי יום טוב', ומעט אחר שנכנס לעול תורה ומצוות, הלך ללמוד בישיבת וואלז'ין אצל הנצי"ב והגר"ח מבריסק. על אף גילו הצעיר חבריו ורבותיו חיבבוהו והעריצוהו מאוד.

רבות השקיע רבי חיים בצמיחתו של 'זוניא מיר'ער' - כפי שכונה, הוא אף אמר: "כשזוניא פותח את פיו - נפתחים לי צינורות המוח". הנצי"ב הטביע ע"כ את המשפט: 'ר' חיים על צווארו ויעסוק בתורה'. בתקופת אירוסיו עבר לישיבת 'ראדין', ובשנת תרנ"ב נשא לאשה את רעייתו, בת הגביר ר' שרגא פייבל פראנק מקובנה. לאחר מכן, בהיותו רק כבן כ"ד שנה, התמנה לר"מ בישיבת סלבודקה, שם התקרב מאוד אל ה'סבא מסלבודקה'.

בשנת תרנ"ז עבר ל'סלוצק' לייסד שם ישיבה עפ"י בקשת הסבא, ובשנת תרס"ג כשעזב הרידב"ז לארצות הברית ואח"כ לארץ ישראל, נתמנה לרב העיר 'סלוצק'.

צרות רבות, רדיפות ומאסרים סבל מהמשטר הסובייטי בברית המועצות, ובשנת תרפ"ג נמלט ל'קלצק' שבפולין, ויסד שם את ישיבת 'עץ חיים', יחד עם חתנו הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל, ותלמידו הקרוב, חתן אחותו, הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל. בשנת תרפ"ה עלה לארץ ישראל ונתמנה לראש ישיבת 'עץ חיים' בירושלים, ועמד בראש 'מועצת גדולי התורה' ומייסדי 'ועד הישיבות'.

סדרת ספריו 'אבן האזל' על הרמב"ם, הלא היא אוצר בלום של למדנות מקיפה, מפארים את ארון הספרים בעולם הישיבות.

"שמעתי מדודי הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל", היה הגאון רבי אלעזר מנחם מן שך זצ"ל רגיל לומר, "עה"פ: 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי' (תהילים כג): נתאר לעצמנו אב צועד עם בנו ביער, והאב טרוד במחשבותיו ולא שם לבו שבנו מתרחק ממנו. הבן המשיך לצעוד ביער העבות, וכשהבחין שהוא לבדו בלי אביו, נתקף פחד נורא, דמיונות שונים עלו במוחו, הנה אריה רעב מתקרב, אולי זה דב או זאב, הוא פנה אנה ואנה, בכה מאוד וזעק: 'אבא...! אבא...!'

"לפתע ראה האב את בנו מרחוק, הוא רץ לכיוונו והחל להכותו ולהוכיח אותו: 'מדוע הלכת ללא רשות...? אסור לעזוב את אבא אפילו לרגע...!'. הבן בכה מאוד, כל מכה וגערה הכאיבו לו, אך יחד עם זאת הוא שמח שהנה עתה הוא ליד אביו, 'שווה לקבל מכות כאלו מאבא, הוא גם שומר עלי מהאריה והזאב...' הרהר הבן... "זהו שאמר דוד המלך', אמר רבי איסר זלמן, 'גם כי אלך בגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי', גם בתוך הצרה אינני ירא, כי אני חש שהקב"ה המייסרני, נמצא עמדי ושומר עלי..."

יד ההשגחה לוותה במוחש את שידוכו של הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל. היה זה בשנת תרנ"א. הוא בא בברית האירוסין עם מרת

"וְהָיָה אֲנֹכִי עִמָּךָ וְשָׁמְרְתִיךָ בְּכָל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ..." (בראשית כ"ה, ט"ו)
לפי שהיה ירא מעשיו ומלבן [רש"י]

בילא הינדא, בתו הצעירה של ר' פייבל פראנק מקובנה. ר' פייבל היה עשיר ואוהב תורה מאוד, ובחביבותו נדב רבות למוסדות תורה. ר' פייבל כבר לא היה בין החיים כשבתו התארסה עם רבי איסר זלמן, אך הוא השאיר צוואה לרעייתו, להשיא את בנותיו לתלמידי חכמים, וכך עשתה.

רבי איסר זלמן היה עני מאוד בבחרותו. לימים סיפר לתלמידו הגאון רבי אריה לוי, שהיה לו זוג מכנסיים אחד בלבד, וכאשר הם נקרקעו ולא היה לו מה ללבוש, היה לובשם בצורה שהקרע לא יראה, ולאירוסי השאיל מכנסיים מחבר.

ולמרות כל זאת, אף שהכלה באה מבית עשיר, העניינים הגשמיים לא עניינו אותה כלל, היא רק בררה דבר אחד: 'האם הוא הבחור הטוב ביותר בישיבה?'

לאחר אירוסי עבר ללמוד בישיבת 'ראדין', והתאכסן בביתו של קצב שהגדיל את פרנסתו הדחוקה ע"י השכרת החדר לישיבה.

מנהג היה לו לקצב, להפשיט את עורות הבהמות ולייבשם על משקופי חלונות ביתו, וכך היה מוכרם ומרחיב את פרנסת בני ביתו. הריחות החריפים שנדפו מהעורות הלחים, הפריעו מאוד לרבי איסר זלמן ופגעו בבריאותו, ולמרות הפצרות חבריו שיודיע על כך להנהלת הישיבה, על מנת שימצאו לו מקום שינה חליפי, סירב לעשות כן, מחשש שהנהלת הישיבה לא ישכינו שם בחור אחר, ומצב הפרנסה של הקצב, שגם כך היה בכי רע, יגרע עוד יותר.

כך נשאר רבי איסר זלמן בחדר המצחין והחנוק, וכעבור תקופה קצרה לקה במחלת ריאות קשה, וחיייו היו בסכנה גדולה. הוא נאלץ לעזוב את הישיבה ולחזור לעיירתו 'מיר'...

הרפתקאותיו לא נסתיימו בזאת, כשחזר 'מיר' פרצה בעיירה שריפה גדולה שכלתה את רוב הבתים, ורווח והצלה באה לו עקב כך ממקום אחר. קרוב משפחתו, הגאון רבי יום טוב ליפמאן באסליאנסקי זצ"ל, רבה של 'מיר', שכר עבורו חדר אצל אחד האיכרים באחוזת יער סמוכה ל'מיר', ודאג להביא לו כל יום חלב לשתייה.

האוויר הצח במעבה היער והחלב הטרי ששתה כל יום, הקלו מאוד את מערכות הנשימה של רבי איסר זלמן ומצבו החל להתייבב. רבי יום טוב ליפמאן אף שלח אליו בחורים משיבת מיר, שהיו פזורים בעקבות השריפה בבתיים שונים, שידברו אותו בלימוד, וכך התעודד ומצבו הוטב...

מצבו היה עדיין רחוק מלהיות טוב ובריא, ומשכך מצפוננו נקף לקשור את ארוסתו אליו, והוא פנה אל בני משפחתו וסיפר להם על מחלתו. הוא הצהיר בפניהם כי הם רשאים לבטל את השידוך ולא תהיה לו עליהם כל קפידה, אדרבה הוא יבין לליבם.

כאשר שמעו על כך בני המשפחה, שלחו עגלה להביאו לקובנה, עיר שיש בה רופאים טובים, אולי ימצא מזור ומרפא למחלתו הקשה. לאחר בדיקות הרופאים נוכחו בני המשפחה כי מחלתו קשה, והם הפצירו בכלה לעזוב את השידוך. באהבתה את התורה והכבוד שרחשה לתלמידי חכמים, לא שתה ליבה לדבריהם ולא הסכימה לבטל את השידוך.

כשגבר לחצם, הלכה בעצמה לרופא, ושאלה אותו על מצבו של חתנה המיועד, ועל סיכויו להחלים ממחלתו, "מצבו קשה מאוד, וסיכויו לחיות לכל היותר שנה אחת..." - אמר לה הרופא בקרירות. אך גם זה לא הרתיע את הנערה האצילה, ואמרה: "זו זכות מיוחדת לחיות אפילו רק שנה אחת עם תלמיד חכם כזה, בעל מידות נאצלות כל כך, שכבר היום הוא בחיר ישיבת וואלוז'ין..., לא אבטל את השידוך!" - פסקה.

בני המשפחה המשיכו בלחציהם, או אז קמה ונסעה אל מרנא ה'חפץ חיים' זי"ע ושאלה ב'אורים ותומים'. לאחר ששמע את שאלתה ואת מצבו הרפואי של חתנה, אמר: "ישנם אנשים בריאים וישנם אנשים שמאריכים ימים...", אך יצאה התשובה מפי קדשו של הסבא קדישא, גמרה הנערה בדעתה שלא תעזוב את השידוך בשום אופן.

משפחתה קיבלה את החלטתה ושלחוהו להבראה נוספת, ואכן אחר שנה מצבו הוטב להפליא, וברכת הכהן הגדול התקיימה במלואה, הם זכו לחיות יחד יותר משישים שנה, עד יומו האחרון.

"כִּי לֹא אֶעֱזָבְךָ עַד אֲשֶׁר אִם עָשִׂיתִי אֶת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי לְךָ" (בראשית כ"ח, ט"ו)

רבי איסר זלמן היה מספר: יהודי ישב באולם ההמתנה שלפני חדרו של הגה"ק מרוז'ין זי"ע. טרוד היה היהודי ממצוקותיו וצרותיו. לפתע נכנס לחדר בנו הקטן של הרבי 'משה דוד', לימים 'הרבי מטשורטקוב' ושאל את היהודי: "מה ברצונך לבקש מאבא?"

"אני זקוק לישועה...!" ענה היהודי וליטף את ראש הילד בחיבה. לאחר שיצא היהודי מחדרו של הרבי, שאל אותו הילד 'משה דוד': "מה אמר לך אבא?"

- "הוא אמר שה' יעזור!"
- "ומה יהיה עד שה' יעזור?"
- "אינני יודע..."
- "אם כך חזור לאבא ותשאל אותו..."
חזר היהודי לרבי ושאל אותו את שאלת בנו הקטן, שמע הרבי וענה: "הקב"ה יעזור גם עד שהוא יעזור, כפי שכתוב בפסוק: 'כי לא אעזבך עד אשר אם עשיתי את אשר דיברתי לך', גם עד שאושיעך לא אעזבך..."

"וַיִּירָא וַיֹּאמֶר מַה נִּזְרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם בַּיִת אֱלֹקִים זֶה שְׁעַר הַשָּׁמַיִם" (בראשית כ"ח, י"ז)

"פירוש: הרגיש בלבו שהיה ירא מעצמו, ואמר כמה מורא במקום הזה, ונתן טעם באומרו 'אין זה כי אם בית אלקים', דקדק לומר שם 'אלקים' כי הוא מקור המורא דכתיב (קהלת ג) 'והאלקים עשה שייראו וגו'', ודבר ידוע כי שם אלקים יפחיד לבב אנוש". [אור החיים]

פעם, כאשר חזר מבית המרחץ, נזכר שהכניס את בגדיו לתא אחד ואת המגבעת לתא אחר ושילם רק עבור כרטיס כניסה אחד, ועל כן החליט שעליו לשלם לבעל המרחץ עבור עוד כרטיס, מחשש גזל... מלווהו רצה ללכת במקומו לשלם לבעל המרחץ, אך רבי איסר זלמן התנגד ואמר: "אני צריך ללכת, שכן עלי גם לפייס את הבלן, כדי להגדיל את חברי..."

"לפני חמישים שנה הוצאתי מהשיבה בחור שהקדיח תבשילו" - סח פעם רבי איסר זלמן למקורביו - "ועד היום אינני מסוגל להסיח דעתי מכך... מי יודע אם לא אני גרמתי שייצא לתרבות רעה...?!". עד יומו האחרון לא חדל מלחזור בתשובה ולהתפלל על 'חטא' זה...

פעם באמצע שיעור, קפץ תלמיד והכריז: "רבי עקיבא איגר אומר ההיפך מדברי הרב!", בענווה ובסבלנות אופיינית ובלתי כעס כלל על התלמיד שהפריע למהלך השיעור, ענה לו רבי איסר זלמן בשלווה: "כיון שרבי עקיבא איגר אומר ההיפך, הרי שיעורי בטל ומבוטל, אך היות ולא ראיתי את דבריו, כמדומה שמותר לי לסיים את השיעור..."

בינתיים עיין התלמיד שוב בדברי רבי עקיבא איגר ומצא שטעה בהערותו, מיהר בחזרה וביקש מרבי איסר זלמן שימחל לו, "תנוח דעתך" - הרגיע אותו רבי איסר זלמן - "אדרבה, אדם טועה במה שהוא מתעסק, לפום חורפא שבשתא..."

"וַיֵּדֶר יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר אִם יִהְיֶה אֱלֹקִים עִמָּדִי" ... (בראשית כ"ה, כ')

סיפר הגאון רבי יחזקאל אברמסקי זצ"ל, ששמע מהגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל, שכאשר התכונן ה'חפץ חיים' זי"ע לעלות לארץ ישראל בשנת תרפ"ה, דיבר בשבת לפני הקהל בבית מדרש ב'ראדין' ונפרד מהם.

אחר הדרשה נגש אל ה'חפץ חיים' אחד הבעלי-בתים ושאלו בתמימות: "מדוע כשדיבר הרב על הנסיעה לארץ ישראל, לא אמר 'אם ירצה ה'?"

ואכן בסופו של דבר, הנסיעה לא יצאה אל הפועל, רעייתו של ה'חפץ חיים' חלתה באופן פתאומי, ולאחר מכן ה'חפץ חיים' נחלש מאוד והנסיעה בוטלה.

רבי איסר זלמן סיפר שמלבד הפעם הזאת, תמיד היה ה'חפץ חיים' רגיל לומר על כל דבר 'אם ירצה ה'', אפילו שהלך לחדר השני אמר: "אני הולך לחדר השני אם ירצה ה'".

ברוח מעשה זה אמר רבי יחזקאל אברמסקי, שאפשר לפרש הפסוק הנ"ל ע"י שינוי הפיסוק: "וַיֵּדֶר יַעֲקֹב נֶדֶר", ומהו הנדר? - "לאמר אם יהיה אלוקים עמדי", היינו לומר לפני כל פעולה שעתיד לעשות 'אם ירצה ה'".

הגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל היה אומר בשם הגאון רבי יצחק בלאזר זצ"ל, שהקשה מה חידש רבי חנינא באומרו: "הכל בידי שמיים חוץ מיראת שמיים, שנאמר: 'מה ה' שואל מעמך כי אם ליראה...' ויהי זה דבר פשוט, כי אם לא כן אין בחירה?"

ותירץ: שונה 'יראת שמים' מיראה אחרת. כאשר האדם ירא מכל דבר, חיה רעה או ליסטים, אין הדבר תלוי בבחירתו, כי הפחד הוא מצד הטבע. אבל ב'יראת שמים' נתחדש שפחד תלוי ברצונו ובבחירתו של האדם, אם יבחר שלא לפחד מהבורא ית', באמת לא יפחד ממנו, ורק אם יחליט להעלות בליבו מורא ופחד מהדין העתידי, רק אז אכן תהיה לו 'יראת שמים'. והגם שמצד השכל לא מסתבר שתהיה היראה תחת שליטת הרצון, מ"מ חידש רבי חנינא שכך גזרה התורה ב'יראת שמים'.

אין מילים שיגדירו את ה'יראת שמים' של הגאון רבי איסר זלמן, ועל כן נשאיר את ההגדרות לסיפורים... "החלב גלש...!", צעקה רעייתו של רבי איסר זלמן בשעה שלמד עם תלמידיו. רבי איסר זלמן פסק מלימודו, שוחח כמה מילים עם הרבנית ויצא מהבית.

המאורע הפליא מאוד את התלמידים, מעולם לא הפסיק רבם מלימודו, מה גרם לו, אם כן, להפסיק מהלימוד בעבור מעט חלב שגלש?

כאשר שב לביתו הסביר רבי איסר זלמן לתלמידים המתפלאים: "אם החלב גולש, אין זה מקרה, זו גזרה משמים, עלינו לפשפש ולבדוק את סיבת הגזרה... ואכן התברר שהיום הרבנית לא שילמה לחלבן את כל הכסף המגיע לו עבור החלב, על כן הלכתי לשלם לו את החוב, הלא נצטוונו 'ביזמו תתן שכרו...'".

"ואם תתפלאו כיצד ידעתי כל זאת, שזו הסיבה שהחלב נשפך" - המשיך רבי איסר זלמן ואמר לתלמידיו - "אספר לכם מעשה מרבי חיים וואלז'נער זי"ע: פעם ספרו לו שדלי המים טבע בבאר, וכשהביאו גרון להעלותו משם, נפל אף הגרון. מיד תלה רבי חיים הדבר בספק כסף מעשר שהקהל לא הפרישו. וכשמע דבר טביעת הדלי קם והפריש סכום זה למעשר, ומיד באו להודיעו שהדלי והגרזן עלו מן הבאר..."

פעם הגיע רבי איסר זלמן לביקור אצל הבריסקער רב זצ"ל, מיד כשנכנס הבהיר לו שלא היה בכוונתו לבוא לבקר אותו, אך כיוון שהיה בקרבת מקום, חשב שמן הראוי שיבוא לשאול בשלום הבריסקער רב.

לאחר שיצא, שאלוהו מלוויו לשם מה זקוק היה להבהיר למרן הגר"ז שלא היה בכוונתו לכתחילה לבוא לבקרו?

"אילו לא הייתי אומר לו, היה חושב שבאתי במיוחד לבקרו, והיה בכך משום גניבת דעת..." - הסביר רבי איסר זלמן.

ביום המיועד לטיול, השכימו כולם קום, ולאחר תפילה בשעה מוקדמת העמיסו את הרכב בכל טוב, לקראת הנסיעה הארוכה. הרב א. נכנס לרכב מחליק את המפתח פנימה בשלווה, הרכב מתעורר לחיים, אולם מתחיל מיד לחרחר בכבדות... בירור קצר מעלה, הגיר הלך והעלות 18,000 שקל....

תקלה משתלמת במיוחד והסוף המפתיע!

את הדברים, ברמה טכנית כמעט. ועתה, כשהוא עומד מול כאבה של רעייתו היקרה, רחל אימנו, והיא מביעה בפניו תרעומת על המתנתה הארוכה לישועה, יעקב כועס. למה? במה צערה של רחל חמור מרמאותו של לבן? למה הקושי שבאי ישועת רחל ותגובתה לכך מכעיס אותו, בעוד נוכלותו של לבן - עוברת כמעט בשתיקה?! התשובה היא, שיעקב איננו, בחיר האבות, יודע היטב שבעולמנו אין תקלות. יש מנהיג לעולם, מנהל את הכל בדברו, וכל מה שקורה כאן - הכל, אבל ממש הכל, לטובה. לפיכך, הוא יודע שרמאותו של לבן היא טובה עבורו, גם אם אינו מבין מדוע, ולכן הוא לא כועס או מצטער, רק מברר את הסיבה באופן טכני ויבש.

והיא הנותנת, כאשר לעומת זאת רחל מביעה את כאבה על ההמתנה הממושכת לילדים, והיא אומרת 'הבה לי בנים', כביכול הדברים תלויים ביעקב. כאן כתוב 'ויחר אף יעקב ברחל... התחת אלוקים אני' - הסיבה לכעסו היא כי הוא חש שלא מספיק ברור לרחל שהדבר לטובתה, כי הרי בורא עולם מנהל את העניין, ובהכרח שבעיניו זהו יש חסד עבורה.

כי זו משנת חייו של יעקב: כל מה שעושה הבורא, הכל לטובה. לא תמיד יודעים, לא תמיד מבינים, לעתים התמונה לא בהירה, לפעמים היא מעורפלת או מבולבלת. ועדיין, הדבר הברור הוא - שהכל לטובה, כי העולם הזה מנוהל בידי אבא טוב ומיטיב, שעושה לנו רק טוב, גם כשאננו מבינים למה!

משיעוריו של מגיד השיעור הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

"התחת אלוקים אני" (בראשית ל, ב')

אחת החוויות הקשות שכולנו עוברים מעת לעת, היא הרגע בו משהו בתוכניות שלנו משתבש. אנו עובדים עם מישהו - ולפתע מסתבר שהלה לא מתאים למשרה, או גרוע מכך - נוכל שעוקץ את הקופה. אנו עושים פעולה ומצפים לתוצאה מוגדרת, והתוצאה אינה מגיעה כמצופה. אנו פועלים בכיוון מסוים, אולם ההצלחה מדלגת מעלינו...

בפרשת השבוע שלנו, יעקב אבינו מתמודד עם תופעות דומות, אולם אם נתבונן - נגלה שהיחס שלו משתנה בין תקלה אחת בתוכניותיו לתקלה אחרת. במסגרת התקלה הראשונה, יעקב אבינו עובד 7 שנים מתוך מטרה לשאת לבסוף את רחל. ולפתע, לבן עושה תרגיל רמאות נבזי, נותן לו את לאה תחתיה, ודורש מיעקב עוד 7 שנות עבודה בעבור רחל - התמורה שהובטחה לו מראש עבור 7 שנות העבודה הראשונות...

יעקב אינו כועס, אינו מגביה את קולו, אפילו אינו מתעצבן. הוא שואל את לבן שאלה אחת, קצרה ופשוטה, בת שתי מילים: 'למה רימיתני?' - לבן, כדרכם של רמאים, אינו מתבלבל. משיב בציטוט חוק עלום לפיו אין נושאים צעירה לפני הבוגרת ממנה, וממשיך ברמאויותיו כרגיל, כשיעקב אינו כועס כלל, אלא מקבל את הדין באהבה, וטורח עוד 7 שנים כדי לשאת את רחל.

חולפות כמה שנים, לאה יולדת ילדים לרוב, ורחל עקרה. גם זה סוג של תקלה, שיבוש בתוכניות. הרי מראש - כך מגלה המדרש - ניתנה לרחל הזכות ללדת את כל 12 השבטים, והנה - היא נותרת עקרה ואין לה ילדים כלל. המצב לא פשוט, ההמתנה אינה מרגיעה, אחותה הגדולה יולדת ילדים ומגדלת אותם בשמחה, והיא עודה מצפה...

היא פונה ליעקב במר ליבה, ומבקשת לזכות בבנים: 'הבה לי בנים ואם אין מתה אנוכי'. היא מציפה את כאבה, מדברת על מה שהשתבש בתוכניות חיה, על המצוקה המעיבה עליה. כאן תגובתו של יעקב משתנית לחלוטין, עד שהפסוק מתאר 'ויחר אף יעקב ברחל...'. - הוא כועס על הדברים, משיב במילים קשות, נראה כי עצם העלאת נושא התקלה הזו - גורם לו לכעוס...

וכאן הבן שואל: רגע, איך זה יתכן?! הרי ברמאותו של לבן, כאשר מתברר שיש לו עסק עם נוכל מרושע, יעקב לא כועס אלא רק מברר

תחזיק מעמד מול ההוצאה העצומה הזו, ועוד אחד שביקש מחבר - כגיבוי והלוואה...

הוא מגיע למוסך, בודק את הרכב, הכל תקין לעילא ולעילא. פונה לדלפק התשלום, הכרטיס שלו מודפסת יפה יפה כמקובל במוסך מורשה, והיתרה לתשלום עומדת על:

10

לתשלום: 0 ש"ח! - כך כתוב, שחור על גבי לבן!

הוא מביט בדף שלפניו נבוך ותוהה. הרי זה לא יתכן! במוסך לא רשמי, תיקון שכזה עולה 18,000 ש"ח. במוסך רשמי - לבטח אמור לעלות יותר. ובכלל, בכל מקרה, הרי הרכב שהה כאן יומיים, הגיע שבור וחזר פעיל. איך יתכן שזה בחינם?!

ברור לו שזו טעות, והוא פונה אל הפקידה. זו משיבה לו בלקוניות, כי עקב תקלה בכל דגמי רכב זה, החליטה החברה היצרנית לממן את החלפת הגיר לכל הרכבים שבדגם זה בשנות ייצור מסוימות, ובלבד שהרכב לא עבר את ה-150,000 קילומטר. 'הרכב שלך עמד בקריטריונים, כך שהיית זכאי להחלפת הגיר על חשבון החברה. זה בחינם, סע לשלום!'

הרב א. שומע, וחש כי לבו מנתר בקרבו. הוא כלל לא ידע שהיתה תקלה בדגמים אלה, לבטח לא הכיר את הסיפור הזה על החלפת הגיר חנם אין כסף, והנה הוא מתבשר בבשורה כה טובה - התיקון חינמי, ההחלפה על חשבון החברה. ברגע הראשון נזכר כי העלה בדעתו לתקן את הרכב במוסך שאינו מוסך החברה, שם לבטח היה משלם טבין ותקילין, לפתע הוא מבין כמה גדולה הסייעתא דשמיא ששאל והתייעץ, והחליט להעביר את הרכב למוסך החברה, שם הוא תוקן בחינם!

אך זה עוד כלום...

הוא נכנס אל הרכב, מניע, ולנגד עיניו ניצב מד הקילומטרים, והוא ברור, מרצד, אור כתום על גבי מסך המחוננים. הרכב גמע עד עתה: **149,640 קילומטר!!!**

הפעם, לא רק לבו של הרב א. קופץ משמחה, גם הוא בעצמו קופץ. פתאום הוא מבין שהרכב ניצל במקסימום את הגיר הקודם, ורגע לפני שיאבד את זכותו להחלפת הגיר בחינם - שלח לו הבורא מתנה יקרה, ושבר לו את הגיר. עתה הוא מצוייד בגיר חדש, אותו קיבל חנם אין כסף, במתנה מאבא שבשמים, בשבירת הגיר בדיוק, אבל בדיוק, ברגע הנכון!

הוא מתחיל לתאר לעצמו מה היה קרה לו היה יוצא צפונה, לו ילדיו היו נהנים מעוד יום אחד של טיול. באותו רגע היה מאבד את הזכות לגיר חדש, היה נפרד מהון עתק כדי לתקן את התקלה ברכב. עתה הבין כי את התקלה שלח לו מלך חנון ורחום, שחס על כספו, זימן את התקלה ברגע הנכון, והנה כי כן - הרכב תקין לגמרי, ובחינם!

הוא שב הביתה, ומספר לילדיו על חסד ה' ונפלאותיו, והם, המומים ונרגשים, מבינים כמה חסד ה' היה בתקלה, כמה טוב היה שהוצרכו לפרק את הרכב מכל מה שהועמס עליו, כמה רחמי ה' היה בביטול הטיול, כמה הם חייבים להודות ולהלל...

הרב א., שסיפורו הובא בגיליון 'דרשו', מסכם את סיפורו: 'הנה כי כן,

משנתו זו של יעקב, היא למעשה הלכה פסוקה בשולחן ערוך או"ח סימן ר"ל, שאדם צריך להתרגל לומר 'כל מאי דעביד רחמנא לטב עביד', דהיינו לשנן לעצמו ולהפנים בעמקי לבו שכל מה שעובר עליו - הכל הכל לטובה. וככל שהאמונה הזו בתוקפה, ככל שהידיעה הזו ברורה, ככל שההבנה הזו בוערת בנשמה - כך זוכים לחיות חיים מוארים באורו של הבורא, חיים טובים ורגועים, ובעזרת ה' - זוכים גם לראות את חסד הבורא ורחמיו בכל עת ועונה!

תקלה משתלמת במיוחד!

הרב א. ה., יהודי נכבד ובעל משפחה, מחזיק ברשותו רכב מזה מספר שנים. האמת היא, כי בעצם הוא כלל אינו זקוק לרכב, אלא שהרכב משמש אותו למטרות חסד. כמה פעמים בשבוע הוא מתנדב להסיע חולים ומבקרים לבתי החולים וחזרה, להתנדב לשמח חולים או לחלק סלי מזון. בעצם, זוהי כמעט המשימה הבלעדית של הרכב, כך שניתן לכנותו 'רכב החסד'. רק מדי פעם, בעיתות חופשה, משמש הרכב את בני המשפחה, בצאתם לתור את הארץ ולהתענג על נופיה.

באחת הפעמים, לקראת חופשה צפויה, כרגיל החלו בני המשפחה לתכנן את מסלולי הנסיעה, לבנות סדר יום, מה יהיה מסלול ההליכה והיכן ייהנו באטרקציה מדהימה. הם נערכו לקראת שעות האיכות עם אבא, ובדמיונם חזו את חלוף רכבם מול נופים משכרים, בדרכם לחוויות משפחתיות נעימות...

ביום המיועד לטיול, השכימו כולם קום, ולאחר תפילה בשעה מוקדמת העמיסו את הרכב בכל טוב, לקראת הנסיעה הארוכה. הרב א. נכנס לרכב, מחליק את המפתח פנימה בשלווה, הרכב מתעורר לחיים, אולם מתחיל מיד לחרחר בכבדות...

הרב א. אינו מוסכניק, אבל לבו אמר לו שמדובר בתקלה רצינית. מסתבר שהגיר במנוע שבק חיים לכל חי, מה שאומר שכמעט אי אפשר לנוע אתו... בצער רב מתחילים בני המשפחה לרוקן את הרכב מכל מה שהועמס עליו לפני דקות מספר, והרב א. מתחיל לברר כיצד ניתן לתקן את התקלה החמורה, היכן כדאי לבצע תיקון שכזה, מה עלות התיקון, ועוד...

התשובה לשאלה האחרונה מותירה אותנו המום ונרעש: 18,000 ש"ח, ח"י אלפים. זה המחיר להחלפת הגיר, והרב א. נחרד. תיקון כה יקר? מנין לו הכסף לממן תיקון כזה? האם כדאי לעשות זאת בכל מוסך מזדמן, או אולי במוסך החברה בדווקא? וכמה זמן יקח תיקון כזה, שנשמע כה מורכב עד שכל תוכניות החופשה תשתבשנה לה?!

הרב א. מחזק את ילדיו כי הכל מידי שמים, ולבטח גם זו לטובה. הוא מתחיל לברר ולהתייעץ, והומלץ לו לשלוח את הרכב למוסך מורשה של החברה היבואנית. שם נאמר לו כי התיקון יארך כמה ימים, וליבם של בני המשפחה נופל בקרבם. לראשונה, יאלצו לוותר על טיול משפחתי נעים ומיוחד כל כך...

חולפים יומיים, והנה טלפון מהמוסך, המבשר כי הרכב מוכן וניתן לבוא לקחתו. הרב א. ממחר לנסוע למוסך, ומצטייד מבעוד מועד בשני כרטיסי אשראי, אחד - שלו, בתקווה כמוסה שהמסגרת

מה שנראה לנו כתקלה - הוא נס. מה שנראה לנו כשיבוש - הוא חסד. מה שנראה לנו כמשהו שלא הולך - הוא לטובה ולברכה, ובגדול! יהודי יקר! אם גם אתה מתמודד עם תקלות, אם גם אתה חווה שיבושים בתוכניות, זכור ואל תשכח כי בורא עולם, מלך חנוך ורחום, אב אוהב ומיטיב - מנהל את העולם, מנווט את מה שקורה כאן, לטובתך, רק לטובתך. לפעמים רואים זאת בעיניים, לפעמים פחות, אולם תמיד - זה המצב, ללא כחל ושרק. הבה נתחזק באמונה בו, בידיעה שכל מה שהוא עושה זה לטובתנו, ואז נזכה לראות בחסדו הגדול וברחמי המרובים!

הצלת חיים בשבריר רגע!

יום חמישי פרשת תזריע, תשע"ט, לונדון. בבית משפחה אחת החלה האם להשתעל ולחרחר קלות, וחיש קל הובהלה אל הרופא. הלה בדק את שבדק, ועד מהרה שלל כל חשש למחלה כלשהי בריאות או בדרכי הנשימה, ולמרות כל זאת הורה לאשה לבלוע שני כדורים ביום, שיקלו על נשימותיה. אולם לא רק שהכדורים לא הועילו, יתכן כי החריפו את המצב. ימי ששי ושבת עברו על האשה כאשר כל נשימה שלה כרוכה במאמץ, וביום ראשון כבר היה ברור שחייבים לשוב ולפנות לרופא. אולם, יום ראשון הוא יום החופשה בחו"ל, המרפאות סגורות ומסוגרות, וניתן רק לפנות למוקד לרפואה דחופה, הפעיל בכל עת, וזמין 24 שעות ביממה לטיפול רפואי מידי.

בינתיים נוקפות השעות, וככל שהמצב לא הוטב, הבינו בני המשפחה כי אין מנוס, והתקשרו למוקד. שם נאמר להם, כי באופן נדיר למדי יש עומס רב, ולפיכך לא יוכלו לקבל תור לרופא תוך חצי שעה כמקובל, אלא רק בשעה 12:30, לאחר חצות לילה. הדבר נראה מוזר, הרי תפקיד המוקד להיענות לכל קריאה ברמה מיידית, ואילו במקרה זה, מסיבה שאינה מובנת, דחה המוקד את הטיפול בקריאה עד לאישון לילה!

בשעה 12:30 בלילה התייצבו בני הזוג במוקד הרפואי, ומיד הוכנסו לרופא. הוא שב ובדק את דרכי הנשימה, תעלות הגרון והריאות לעומק, ביצע צילום רנטגן מקיף, אולם שב על קביעת קודמו וקבע כי אין חשש למחלה או מום כלשהו, והוא אינו מבין מה הסיבה לקושי בנשימה ולהשתעלויות התכופות. 'ליתר ביטחון', אמר לבסוף, 'הנה לכם משאף עזר לנשימה, אשר יקל על הנשימה עד חלוף כל התסמינים המוזרים, שברור לי שאין מאחוריהם מחלה או מיחוש כלשהו!' - פסק הרופא.

בני הזוג תמהו, על שום מה שיבוש שכזה בשגרה, ועוד ללא מחלה או סיבה מובהקת. סתם, באמצע החיים, לפתע קשיי נשימה כה מוזרים?! הלא דבר הוא!

הם שבים לרכבם בדרכם לכיוון ביתם בחזרה, ואז צד את עינו של אבי המשפחה, היושב בכסא הנהג, מחזה מוזר למדי. בצד הכביש, בין השיחים הגדלים פרא ודשא מכוסח קלות, שוכב אברך בעל מראה פנים עדין וזך. מצד אחד, הוא נראה כמו הומלס חסר בית מצוי. מצד שני, ניכר על פניו שהוא לא כזה כלל. מה מחפש אברך

המוטל לבדו באישון ליל על אם הדרך?! הוא עוצר את הרכב, פונה לאברך המוטל לפניו, ושואל אותו אם הוא זקוק לעזרה. האברך מפלבל בעיניו, מנסה לדבר, אולם ללא הצלחה. גל שיעול תוקף אותו, והוא מתחיל לחרחר ולפרכס, ניכר שאינו מצליח לנשום!

הנהג שעצר נתקף חרדה קלה, אולם עד מהרה התעשת והזעיק את כוחות הצלה, כשהוא מנסה לחשוב מה הוא יכול לעשות בינתיים כדי להציל את האברך המוטל לצידו, ונראה כי הוא נושם את נשימותיו האחרונות. לפתע נזכר, כי ברכבו משאף אותו קיבלה רעייתו מהרופא לפני שעה קלה, ומיד הוא מקפץ אל הרכב, מביא את המשאף, מצמידו לפיו של האברך המחרחר, ובעזרת המשאף -

הלה חוזר לנשום, עיניו נפקחות, והוא מביט בו במבט אפוף תודה! עוד כמה דקות חולפות, כוחות הצלה הגיעו, בודקים את האברך ועומדים לפנותו לבית חולים לבדיקות וטיפול מקיף. בינתיים נשימתו התייצבה, הוא מצליח לדבר, ואז הוא פונה למיטיבו ומספר לו את סיפורו. מסתבר, כי אותו אברך הינו אורח זר בלונדון, המתאכסן בדירה סמוכה. לפתע חש שהוא מתקשה לנשום, ויצא לרחוב - לשאוף אויר צח.

אולם הדבר לא עזר. בכל רגע שחלף הלך מצבו והחמיר, והוא כאן לבדו, ללא טלפון סלולרי וללא מכר ודואג. השעה אחת אחר חצות, בקושי יש עוברים ושבים, והוא לבד, מתמודד עם קושי נשימתי ההולך ומחריף - עד שצנח ארצה מחוסר כוחות...

את ההמשך השלימו כוחות הצלה שהבהירו, שלמעשה נשימותיו של האברך הלכו ופחתו, עד כדי שניכר היה שבעוד דקות ספורות היה נושם את נשימתו האחרונה, ועוצם את עיניו לנצח, רח"ל. ואילו המשאף שהיה ברכב, והגיע למקום הנכון בדיוק בזמן הנכון - פשוט הציל את חייו של האברך!

עתה היה תורם של הנהג ורעייתו להיות המומים. הנה כי כן, מתברר כי קוצר הנשימה המוזר, דחיית התור לשעה מאוחרת, כל העניין המשונה הזה - היה לטובה ולברכה, זיכה אותם להיות שותפים בהצלת חיי אדם, פשוט כך. לו לא היתה האשה לוקה בקוצר נשימה, או אם הייתה מקבלת תור מוקדם יותר כמקובל - כי אז הרכב והמשאף לא היו שם ברגעים הקריטיים, לא היה מה שיציל את חייו של האברך הבודד!

סיפור מופלא זה, אשר שמענו בעדות אישית מכלי ראשון, הוא עוד הוכחה זוועת שכל תקלה בחיינו, כל שיבוש, כל דחיה, כל משהו שלא הולך כצפוי - הכל מחושב, הכל מנוהל, הכל מסודר מתוך מטרה טובה, למען יושבי תבל וברואיו. וככל שחיים בצורה הזו, ככל שמעצימים את האמונה שהכל לטובה, ככל שברור לנו שכל תקלה היא חלק מתוכנית לטובתנו ולמעננו - כך זוכים לחיות חיים רגועים ושלווים, טובים ובטוחים, וגם רואים עין בעין בחסד ה' ובישועתו!

לא תמיד כדאי להפעיל קשרים!

את הסיפור הבא קיבלנו מפי בעל המעשה בעדות אישית, שאחד מבניו נזקק לעבור ניתוח מורכב עקב בעיה רפואית. האב ביקש

ואולי על זה נאמר: "שמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך" (דברים לב יח), כי עיקר שמחת זבולון היא בצאתו לעולם הבא, ויששכר היושב באהלה של תורה, מסוגל לחוש את מתיקות התורה גם בעולם הזה.

עתה מובנת מסירות נפשה של רחל אמנו: רחל ויתרה על דברים נשגבים, מכיון שהיא דאגה לכל עם ישראל, שיהיה להם חלק וחיות בתורה הקדושה, על ידי שיחזיקו תורה, ועל זה נאמר: "עץ חיים היא למחזיקים בה", וכך תהיה להם האפשרות לחיים בעולם הבא, ולכן תומכה יהיו מאושרים, וכל זה מכח מסירות נפשה.

לכאורה רחל היא אמם של שני שבטים בלבד, וכלפי שאר השבטים היא דודה. ובכל זאת כל עם ישראל חש קרבה ל'רחל אמנו', ממש כמו לאמא, משום שהיא דאגה לכולנו. היא ויתרה על כבודה האישי, על האפשרות להיות אמא לארבעה שבטים כמו לאה - היא דאגה, ונתנה חיות, לכל עם ישראל.

בספר 'חפץ חיים על התורה' מובא על כך דבר נפלא: "בשם 'יששכר' נקראים תופשי התורה, התלמידי חכמים - 'ומבי יששכר יודעי בינה לעיתים ומאתים ראשי סנהדראות', וכל עצמו של יששכר לא בא אלא בשביל שווה כסף - אלו הדודאים שנתנה לאה לרחל, ללמדך שמבלעדי המחזיקים התומכים מכספם את הלומדים אי אפשר לה לתורה להתקיים".

כלומר, כאשר רחל מכרה את זכותה להיות עם יעקב אבינו תמורת דודאים, היא בעצם מכרה את יששכר ואת זבולון תמורת דודאים. פעולה זו של רחל הורידה לעולם כח, שניתן יהיה לקנות 'יששכר', כלומר, לקנות בכסף או בשווה כסף לימוד תורה של משהו.

אלמלא היתה רחל עושה את הפעולה הזו - לא היתה שום דרך בעולם שתאפשר לעשות דבר כזה - לקנות תורה.

יתרה מזאת, ברגע שרחל הורידה לעולם את האפשרות של קניית יששכר תמורת דודאים, פשוט שצריך להיות גם זבולון, לכן לאה זכתה גם ליששכר וגם לזבולון.

וכעין זה אמר הרב מפוניבז' זצ"ל על עצמו, ששמע מפיו של החפץ חיים' על העננים השחורים המכסים את שמי אירופה, על השואה המתקרבת לבוא, ועל כך שאחריה לא יישאר כמעט כלום, החלו שניהם לבכות. הוא שאל את החפץ חיים': 'רביה, אם כן, מה יהיה?' וה'חפץ חיים' השיב לו במקרא שכתוב (עובדיה א, יז): "ובהר ציון תהיה פליטה והיה קודש".

הבין מכך הרב זצ"ל שזוהי צוואה עבירו: להקים את התורה בארץ ישראל, ואת הצוואה הזאת הוא קיים במסירות נפש עילאית, בחינת יש מאין ממש.

לא אחת היה הרב מפוניבז' פורץ בבכי נורא והיה אומר: "אתם יודעים מה נתתי לעם ישראל? הייתי יכול להיות רבן של כל ישראל! גדול הדור! ברוך ה' יש לי כל הכישרונות לכך! ואת כל זה הקדשתי למען עם ישראל! תרמתי את החיים שלי, את הכבוד האישי שלי - כדי שלא תשתכח מהם!".

כידוע, למהרש"א קראו רבי שמואל איידלס. איידל היתה חמותו, וכיון שהיא פרנסה אותו, שיוכל לשבת וללמוד בישוב הדעת, ללא

עזריה אחיו. ומפרש רש"י שם: "שמעון אחי עזריה - תנא הוא במשנה קמיייתא דזבחים ולמד תורה על ידי אחיו שהיה עוסק בפרקמטיא, כדי שיחלוק בזכות לימודו של שמעון, לכך הוא נקרא על שם עזריה אחיו".

ומבאר הרב מפוניבז', שגם ליכולת לרכוש תורה באופן שעזריה רכש, בכסף - זה חידוש עצום, מפני יקרת התורה. צריך כח מיוחד לחדש את החידוש הגדול הזה. רחל ידעה שללאה אין הכוחות העצומים הנדרשים להוריד חידוש כזה לעולם, ורק היא עצמה - רחל - יכולה. לכן הסכימה לוותר ולא להיות אמם של יששכר וזבולון, ולוותר על כבודה - שללאה אחותה יהיו ששה שבטים ולה רק שניים, על אף שכלפי העולם דבר זה עלול להיראות תמוה. היא היתה מוכנה למסור את נפשה, ועל ידי 'עסקת' הדודאים הורידה לעולם את החידוש העצום, ששייך לקנות תורה על ידי דודאים, ורק באופן שעשו זאת זבולון ועזריה, ולכן היתה מוכנה לוותר על שני שבטים.

ומדוע אכן היתה מוכנה לכזו מסירות נפש?

רחל דאגה לעם ישראל, שכל עם ישראל יוכל לזכות בחיי נצח לעולם הבא, בין אלו שלמדו תורה בעצמם, ובין אלו שאפשרו לאחרים לעמול בתורה. ואילו מסירות נפשה, לא הייתה אפשרות לכל אדם שלא למד תורה ויצא לעסוק בפרנסה לחיות בעולם הבא!

התורה היא דבר כה גדול ויקר, עד שאין שום שכר שאפשר לתת על תורה - מלבד התורה עצמה. בעולם הבא יהיו כל החיים סביב תורה, ואפילו באלף השביעי לא יתעניינו אנשים בשום דבר מלבד בתורה. משום כך - אדם שלא למד ואין לו טעם בלימוד, אין לו סיכוי להבין את העניינים שמדברים שם בכלל, כך שאף אם יזכה לעולם הבא, הוא ישב שם כגולם ולא ימצא טעם בכך.

למרות זאת, יש פתרון של יששכר וזבולון - עסקה זו מאפשרת גם לאלו שאינם יכולים לשבת וללמוד, לקנות לעצמם זכות בלימוד, וזאת על ידי שהם מחזיקים את תלמידי החכמים היושבים ולומדים.

הרמב"ם בהלכות מלכים (פרק יב הלכה ה) כותב, ש"באותו הזמן [באלף השביעי] לא יהיה שם לא רעב ולא מלחמה ולא קנאה ותחרות, שהטובה תהיה משופעת הרבה וכל המעדנים מצויין כעפר, ולא יהיה עסק כל העולם אלא לדעת את ה' בלבד, ולפיכך יהיו ישראל חכמים גדולי ויודעים דברים הסתומים, ושיגו דעת בוראם כפי כח האדם, שנאמר: 'כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים'".

לפני כששים שנה, כאשר מרן הגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א למד אתי מה שנקרא 'חברותא', אמר לי פעם: "אריה, אתה יודע שאני ידיד שלך. אני יודע שאתה מבין ארמית, אני מתחנן אליך שתעבור על הזוהר לפחות פעם אחת. תקרא, מה שתבין - תבין, ומה שלא תבין - לפחות תקרא. משום שבאלף השביעי ילמדו גם זוהר, ויש סודות רבים מאד בזוהר שאינם מבין את פשרם, אבל אז יסבירו את כל הסודות, ועיני האנשים תהיינה בורקות מאושר, מחמת התענוג העצום שיהיה להם, ואם לא תעשה מה שאני אומר לך, אתה תשב מולם ותאכל את הלב, מדוע לא עברת על הזוהר לפחות פעם אחת..." ומי שיחזיק תורה, כדוגמת זבולון, יסבירו לו בדיוק כמו ליששכר.

למרות זכותם הגדולה של תומכי התורה עלינו לזכור, כי זה שלומד בפועל - מעלתו גדולה יותר. פעם הגיע אדם רבי אהרן קוטלר זצ"ל ושאלו: "מאחר שלזבולון יהיה בדיק את אותו שר שיהיה ליששכר, למה לי להיות יששכר? עדיף לי להיות זבולון, להתעסק במסחר ולהרוויח כסף, ולתמוך

ביששכר. כך יהיה לי גם עולם הזה וגם עולם הבא..." נענה רבי אהרן והשיבו: "טעות גדולה בידך! בשביל שיהיה לך עולם הזה - כדאי לך להיות יששכר! רק ליששכר יש גם עולם הזה, מלבד העולם הבא. אבל לזבולון אין עולם הזה כי הוא טרוד בעסקיו יומם ולילה עד למעלה ראש. בדאגות ובנסיעות למרחקים. לפעמים אין לו זמן לאכול בצורה מסודרת, להיות בצוותא עם בני ביתו, וכדומה. בשביל שיהיה עולם הזה - כדאי לך להיות יששכר..." (מתוך 'אריה שאג' בראשית)

המשך מעמוד 11 | הגאון רבי שמשון פינקוס זצוק"ל

אם התקנת דלת 'פלדלת' או הוספת שעות עבודה מהווים חיסרון בביטחון. ניתח רבינו את השאלות והגיע למסקנה שמדובר ביהודי טוב, שאם יאמרו לו לא להתקין דלת כזו, הוא יקבל את ההוראה ללא פקפוק. "אלא שלא יהיה זה מחמת ביטחון בהקב"ה, אלא מפני ה'סגולה' שהוא שמע בקולי, וסבור שבשל כך שאינו רוכש דלת כזו - הגנבים לא יבואו אליו. נמצא שהשי"ת לא נמצא אצלו בתמונה. שהרי בדרך כלל, די בדלת פשוטה שנועלים אותה בלילה. עובדה, לי ברוך ה' אין דלת 'פלדלת' ובכל זאת לא פרצו לי אותה..." גם שאר שאלותיו של אותו אדם, כמו אם עליו לעבוד שעות נוספות וכיו"ב, אם אשיב לו עליהן בפרוטרוט, הרי שאני פשוט מרמה אותו ומחטיא את המטרה, כי אם אומר לו שלא לעבוד שעות נוספות, הוא פשוט יסמוך על ה'פוטנט' הזה עצמו, שאיננו מוסיף שעות עבודה בתקווה להתפרנס כל צרכו, אבל אין זה קשור להקב"ה כלל, ולא לשאול אותי הוא צריך, אלא להחליט באיזה מידה הוא סומך על

הקב"ה, ולפי זה יש לו לנהוג. אם הוא מחפש עצות - זה עצמו בעיה. לשם מה ללכת ולחפש עצות? הרי יש לך אב רחמן שיש לו כל, אם כן סמוך נא עליו יתברך שהוא ימלא חסרונוך". אבל גם מלבד כל האמור, כדי להשיב על שאלות כאלה, צריך להכיר את מידת השייכות של השואל להשי"ת, שלפיה זכאי הוא לחסדי המרובים, וכן עד כמה מסוגל הוא לדבוק בו ולשפוך שיחו לפניו בפשטות: 'אתה האב הרחמן, האוהב אותנו כזרע האבות רחומיך, ואין לי דאגות ולא קרובים לסמוך עליהם מלבדך דודי ורעי!' וביטחון אמיתי מהו? כאשר רואים שכל השכנים כבר רכשו 'פלדלת', ולמרות עשרות הפריצות של גנבים שאירעו בבניין זה, אני מחליט שאין לי כל בעיה, כי את הבית שלי - הקב"ה שומר! ואין זה מענייני למה לא שמר גם עליהם. כי אני סומך עליו. זהו הביטחון. (מתוך הספר 'אוהביו כצאת השמש בגבורתו')

המשך מעמוד 13 | הרה"ג רבי אהרן עטיה הי"ו

"אבל אחרי שלמדת את הנושא הזה בגמרא, ואתה לומד משנה ברורה, פתאום ההלכה מאירה את עיניך. אתה רואה באיזו צורה מושלמת הצליח מרנא החפץ חיים זיע"א לסכם את הסוגיות, ואיך המחלוקת בפשט של הגמרא, הפכה למחלוקת בהלכה למעשה. אני לא מחדש פה שום דבר, הרי ברור שהמשנה ברורה ושאר הפוסקים, לא המציאו את ההלכות מדעתם חלילה וחס, והכל לקוח מתוך הגמרא".

עד כמה אתה תולה את ההצלחה שלך לסיים את הש"ס ואת המשנה ברורה, במבחנים ובהיצמדות לתוכנית של 'דרשו'?

"מה זאת אומרת? אם לא 'דרשו' לא הייתי זוכה לכך. בלי שום ספק! כי כשמדובר בכח הרבים, אני לא לבד, אני חלק מקבוצה גדולה, זה נותן חיזוק גדול. המבחנים נותנים לי תחנות יציאה שאני חייב להספיק ולעמוד בהן, אני לא יכול להישאר מאחור, אני חייב להתקדם יחד עם כולם כדי להגיע מוכן למבחן.

"לא זו בלבד, אלא שהמבחנים גם מחייבים אותי לחזור, וגם מכניסים ליעסק את כל המשפחה מסביב".

מה זה אומר שכל המשפחה נכנסת לעסק?

"זה אומר שבשבוע שלפני המבחן כל הבית מרגיש את זה. כשאני הולך להיבחן ביום שישי, האשה והבנות מתפללות עלי שאצליח במבחן. זה נושא בבית, זה חשוב לכל הבית שהציון שלי יהיה גבוה, וכמובן שזה גם מחייב אותי להתכונן כמו שצריך, כדי שלא אבוש בפני אשתי וילדי".

"כשזכיתי לסיים את הש"ס בפעם הראשונה וגם בפעם השניה, עשו לי חגיגה ענקית, לפי דרישתה של השוויגער שלי. היא לא ויתרה. מה זאת אומרת? בן משפחה מסיים ש"ס וכולם יישארו אדישים? היא שכרה אולם, קנתה לילדים שלי בגדים חדשים, כמו לפני חתונה, הכינו לכל אחד מהילדים כתר מיוחד שהוא חבש על ראשו במעמד הסיום, כי זאת גם השמחה שלהם, הביאו תזמורת וצלם וסעודה כיד המלך, והיו ריקודים של מצווה. ממש חגיגה, בשני הסיומים שעשיתי, וזה מאוד מחייב אותי ומציב לי רף גבוה של ציפיות. אני לא יכול לאכזב את כל המשפחה, אני חייב לסיים את הש"ס גם בפעם השלישית בסיעתא דשמיא!".

ורדיפת התורה, אי לכך אסורה עזיבת הרבנות ב'הרג ואל יעבור', לכן היה עליו לשלם את המס בעזרת הקהילה. מאחר שכל הכנסותיו הוצאו לתשלום המסים, לא נותרה בידו פרוטה למזונותיו ומזונות אנשי ביתו. מאוחר יותר הפקיעו השלטונות מידי את הזכות לייצור שמרים, שהיתה הכנסתו היחידה.

על אותם ימים שאלנו את הגאון רבי דוד, שכפי הידוע ברחו מרוסיה בגלל ששם עקרו כל זיק של יהדות. היאך התעלה אביו בארץ ארורה זו למעלות כה גבוהות ורמות - בזמן שכלל לא יכלו לישב על התורה ועבודה?

"התמדתו בלימוד היתה נפלאה. אבי זצ"ל היה מודע בפועל לחיוב שנטל על עצמו, ללמוד תורה בכל רגע ורגע. כך גדל מיום ליום בידעת התורה. כל השנים שחי תחת שלטון הרדיפה והדיכוי הקומוניסטי, היו עבורו שנות גדילה ופריחה. זו היתה בחינה 'תורה שנקנית באף'. מצב העניינים לא הסיח את דעתו ולא השפיע על לימוד התורה שלו ככהוא-זה. הסיבה היחידה שבגללה השתדל כל כך לעזוב את רוסיה, היתה בגלל חוסר האפשרות לחנך את ילדיו בידי-שע-חינוך. הסכנה שבחינוך הילדים לתורה ומצוות היתה בכל המדינה. על הילדים נאסר להשתתף ב'סדר ליל פסח' שערכה המשפחה, משום שלטענת הרודפים נשחתת נפש הילד, על ידי מנהגים פסולים כ'גניבת האפיקומן'.

"אנו, שהיינו ילדי הרב, הופלנו במיוחד לרעה, כי תפקידו של הרב היה להפיץ, להפיץ את רוח היהדות, התורה והמצוות. אבא היה אומר, שרצונו שילדיו יגדלו להיות עובדי השי"ת, אפילו לא יהיו תלמידי חכמים... ברם עבור גדילתו בתורה - כל המצב הזה לא הפריע לו מאומה. הוא עצמו ביצר את עצמו כחומה בצורה, שאל תוכה לא חדרה הפרעה כל שהיא.

"בתחילה חשב לעלות לארה"ק, ושלה בקשה שיאשרו לו אישור עליה לעלות לארה"ק. באותם ימים כתב מרן הגרא"ז מלצר זצוק"ל מכתב מיוחד לראשי הסוכנות, ובו העיד שמכיר ויודע את רבי משה פיינשטיין ואשתו ושתי בנותיו ובנו הקטן, ומכירם שהם אנשים ישרים ואינם בלתי רצויים מבחינה פוליטית, וקיווה שיאושר הדבר, אך ה'אישור' טרם בא. החליט בינתיים רבי משה זצוק"ל להגר לארה"ב, כשבנו רבי דוד יחד עמו, והוא בן שמונה שנים, התיישבו במנהטן שבניו יורק, ומאז לא עזב אותה".

מרן הגאון רבי משה זצ"ל, התפרסם והיה לפוסק שהיהדות החרדית בכל יבשת ארה"ב, כך גם באירופה ובארץ הקודש חרדו למוצא פיו. סמכותו הבלתי מעורערת כמי שפסיקתו נשמעת מקצה הארץ ועד קצהו השני.

אמר הגאון רבי דוד זצ"ל: "בגאונותו היתה לו הבנה עמוקה מאוד, זיכרון אדיר ותפיסה מהירה ביותר. גם כוח הריכוז שלו היה מפליא. כשנפנה לשליחת תשובה - היה כל כולו שקוע לגמרי בכתיבתו. כשהיו מפסיקים אתו מכתבתו - היה פונה בתשומת לב והקדיש לזולת את זמנו. לפעמים נמשכה ההפסקה זמן רב, כשחזר לכתבתו, לא היה צריך לקרוא את מה שכבר כתב, אלא היה ממשיך ממש בנקודה שבה

לא אחת התייחס אבי ודרש בשלומי, אך לא עמד על מהותו וטיבו. משיצא הספר לאור החליט לקנותו, ולקרוא על קורות חייו ופועליו, בהיות שהכירו במקצת. בגמרו את קריאתו החליט לחקור על שורשיו ולהתחקות על יהדותו, ולבסוף החל לאט לשמור תורה ומצוות. ולכן הגיע להיפגש עם בנו ולתמוך בשיבתו שאבי הגאון עמד בראשה.

"כאשר סיים האיש את סיפורו, הוציא האיש פנקס צ'קים ורשם המחאה בסך \$500, ואמר שבתוך שלושה חודשים יבוא שוב לתמוך בישיבה, באומרו שלמרות שזו תמיכה זעומה, הוא מבקש מראש הישיבה שיתייחס לתרומה זו כחשובה, בהיות כי חוסך הוא מלחמו הדל כל חודש".

כעבור שלושה חודשים, בתאריך שנקב, הופיע שוב האיש בשערי הישיבה, וביקש לדבר עם ראש הישיבה. משנכנס לחדרו שאלו האיש האם זוכרו? הגר"ד השיב בחיוב, מבלי להוציא הגה מפיו שלף שוב את פנקס הצ'קים שלו, ורשם המחאה שניה ע"ס \$500.

"היהודי התקרב אט אט ליהדותו, לימים הגיע להתפלל וללמוד בהיכל הישיבה, קבעו לו 'חברותות' ו'סדרי לימוד'. ובסוף ימיו רשם את כל הונו על שמה של הישיבה".

סיים הגאון רבי דוד פיינשטיין את הסיפור ואמר: "ראה עד היכן מגעת השפעתו של ספר הנכתב [באנגלית] בשפה רהוטה, לאנשים פשוטים שלא תארוהו כ'מלאך', וכך התבטא אותו בעל תשובה שחזר ליהדותו: 'עהר איז גיווען א מענטש'... אדם צריך לשאוף כל יום מתי יגיעו מעשי למעשי אבותיי, אך הוא ישאף למעשים שיכול להגיע אליהם, ולא למעשה מלאכים שאין יכול להשיגם, הרי ידוע מה שאמרו חז"ל: אם ראשונים כמלאכים אנו כבני אדם, אם הם כבני אדם אנו כ... לכן צרכים לשאוף להגיע למעשים שיכול להגיע אליהם...".

תורה מתוך ייסורים

הגאון רבי דוד זצ"ל, נולד בעיר ליובאן שברוסיה בשנת תרפ"ט, בה כיהן אביו הגאון רבי משה זצ"ל כרב. הוריו קראו לו על שם זקנו, אביו של רבי משה, שנודע כתלמיד חכם מופלג. בשנת תרצ"ג, כשהחלו חיי היהודים בעירו להיות קשים תחת השלטון הסובייטי, ביקש אביו להגר משם יחד עם נוב"ב, שתי בנותיו ובנו רבי דוד, שעל גורלו וחינוכו חשש במיוחד. היה זה כאשר נסגר תלמוד התורה בעיר ליובאן ורבי דוד זצ"ל הוכרח ללמוד בבתי ספר ממשלתיים. המורים שם השתדלו בכל כוחם להסית הילדים נגד תורת ישראל.

השלטונות בהכרזתם על 'חופש דת', חיסלו את הרבנות ברוסיה - על ידי שהטילו מיסים גבוהים על הרבנים, בסך של שבעה אלפי רובל לשנה, שלפי הגדרת השלטון היו טפילים עושקי ההמונים. רוב הרבנים התפטרו מחמת שלא יכלו לעמוד בתשלום המס. בהתפטרותם היו נפטרים מיידית מתשלום המס, אך בכל עזיבת והתפטרות רב מרבנות, היו עיתוני המפלגה מפרסמים באותות שמחה, שעוד רב יהודי השליך את הדת מאחורי גוו, כך השתמשו ברבנים המתפטרים כדי להחליש רוח הדבקים בתורה.

הגאון רבי משה פיינשטיין ראה את עזיבת הרבנות, כחיזוק הכפירה

הלכה, רעיון וסברה, ייווכח שקל לזכור ולהיזכר מה שלמד. ידוע בשם ה'חתם סופר' שהיה אומר: "לא נתברכתי בזיכרון טוב במיוחד, אולם השקעתי זמן ומאמץ כה רבים בלימוד נושא כלשהו בתורה, שפשוט יהיה לי בושה לשכוח אותו..."

הרב משמש את ה'שמש'

על מידת הענווה שהיתה טבועה בנפשו של רבינו, סיפר בנו הגר"ד ב'נועם שיח' כדלהלן: "אבא, בעת ששהה ברוסיה, כיהן ברבנות לאחר נישואיו בעיירת ליובאן. בני הקהילה ידועים היו באהבת התורה ובהוקרת תלמידי חכמים. מנהג קבוע היה בעירם - מידי יום ביומו בשעות הבוקר המוקדמות, היה מופיע 'שמש' בית הכנסת בבית הרב, ומלווהו ביראת כבוד לתפילה. ביום ראשון קם אבא בזריזות כמנהגו, נטל את ידיו, ברך 'ברכת התורה' והחל להגות בתורה. אט אט הפציע השחר ואור הבוקר החל לזרוח. לפתע נשמעו נקישות על דלת ביתו... 'שמש' בית הכנסת, יהודי בגיל שיבה, ניצב בפתח הדלת. לשאלת אבא מה ברצונו? השיב ביראת הכבוד, כי תפקידו ללוות את הרב זה שנים רבות לבהי"כ לתפילה".

"אבא עמד נדהם ונבוך. הוא לא היה רגיל לדברים שכאלה, 'שמש' יבוא לקחתו? לכבוד שכזה לא ציפה כלל, קשה היה לו לשאת זאת. כה עניו וקטן היה בעיני עצמו, עד שלא יכול היה להבין לשם מה מכבדים אותו כל כך. אך כאשר כבר הגיע ה'שמש', קם מיד ממושבו ובלית ברירה נלווה אליו. בדרך הרהר לעצמו והתלבט, שאינו יכול להסכים שיהודי מבוגר, יבוא מידי בוקר ללוות אדם צעיר כמותו. אך מצד שני - הרי אסור לי לבטל מנהג זה, שכך מבטאים בני העיירה את אהבתם לתורה, ואסור להמעיט את כבוד התורה בעיניהם. לכן גמלה החלטה בלבו, שמהיום והלאה יקום הוא וימתין ליד ביתו של ה'שמש' במקום שיבוא הוא אליו, יקדים הוא ויתייצב ליד פתחו של ה'שמש' ויצעדו יחדיו לבהי"כ".

"משפתח ה'שמש' את דלת ביתו, לא האמין למראה עיניו, אבא בכבודו ובעצמו עומד וממתין לו בשער הבית. ה'שמש' שאל את אבא בתדהמה האם קרה משהו? הרגיעו אבא וטפח בחיבה על שכמו וביקש לצאת לדרך. וכך מידי יום ביומו השכים ומיהר תחילה אל בית ה'שמש'. חושש היה בלבו שמא יקדימו השמש ויבוא לביתו. כל בוקר צעדו יחדיו אבא וה'שמש'. לכולם נדמה היה כי השמש מלווה את הרב, אך לאמיתו של דבר ליווה הרב את ה'שמש'..."

הוסיף הגר"ד פיינשטיין: "אבא - למרות גדלותו בתורה, שעות רבות שישב והגה בתורה - ידע את ערכו, אך היה עניו, וכל מהותו היתה שפלות. את ענוותנותו ציינו כולם לשבח. אנשים באו לשאול אותו שאלות היכן שרק פנה והלך. הטלפון בביתו לא הפסיק מלצלצל. והוא לרגע לא החשיב את עצמו, בענוותנות כיבד והתייחס לכל ילד. הוא עצמו הלך לחנות לקניות, סחב את סליו ודרש בשלומו של כל אחד ואחד".

[מתוך 'נועם שיח' המודיע' כ"ו במרחשון תשפ"א]

הפסיק. לפעמים יש בכתביו מילה החוזרת על עצמה פעמיים, אחת נכתבה לפני ההפסקה, ואחת לאחר ההפסקה. שזכר שעומד במילה זו.

"ברם כל זה הגיע מגיעה והתמדה. אחד מתלמידיו שהיה מקורב אליו ביותר, אזר עוז ושאלו פעם, כיצד הפך להיות בזמנו לגדול בתורה ופוסק הדור? בהבחינו שהעלם הצעיר שאל את שאלתו בתמימות וברצינות, וכידוע שענה לכל אחד ואפילו לילדים, ענה לו: 'בר מזל הוא מי שניחן בכישרונות ברוכים, אולם עבודה מאומצת והתמדה - הינם הכרחיים להצלחה בלימוד התורה".

המשיך הגר"ד ואמר: "פעם בא אחד מקרוביו לביתו, והביא עמו את בנו הצעיר כדי שיברכהו. כשהתעניין אבי זצ"ל אודות מצב הלימודים של בנו, השיב האב בסיפוק ובבת שחוק קלה על פניו, כי: 'הוא לומד טוב מאוד, ילד הכי מצטיין בכיתה. המלמד שלו מצביע עליו שאם ימשיך להתעלות בדרך זו, הוא יגדל להיות רבי משה פיינשטיין השני'... הגיב אבי זצ"ל במלוא הרצינות: 'מקווה אני שיהיה אפילו גדול ממני, אך עלי לומר לך, שההצלחה בתורה אינה באה בקלות. העיקר הוא לאהוב את הלימוד, לעמול קשה מאוד ולא לבזבז אף רגע'.

"אהבתו העמוקה של אבי זצ"ל לתורה, והכרתו הברורה שאין כל טעם לחיים בליעדיה, היה ביסוד כשרונו לזכור את מה שלמד, באותה רענונות כמו של זה שלמד את העניין בו ביום. 'בכל יום יהיו בעיניך כחדשים', אמרו חז"ל, וזה לפי הכלל, שדבר חדש אדם מתבונן ומתעמק בו יותר מדבר ישן, ועל כך כבר נאמר 'קשה עתיקא מחדתא'".

ב'נועם שיח' הראשון שהעניק רבי דוד, הקדים ואמר: "כשבאים להעלות זכרו של אבי זכרונו לברכה, יש להדגיש ולהתמקד יותר על מידת הענווה שלו, ומידת החסד שהיה נוסך לכל אחד ואחד. גאונותו של אבי ידועה לכל, אדם שלא נתברך בכישרונות ולא ניחן בגאונות, או שאין לו את כוח ההתמדה, הדברים לא יתרמו כלום, כי מה יאמר ומה יענה: הלא אין בי מעלות אלו ומה יתרון יש בסיפור הגאונות?! אך בבואנו להעלות את המעלות הטובות, שאדם גדול כמוהו ירד לדעתו של כל אחד ואחד, אהבתו לכל יהודי באשר הוא - מזה יוכל כל אחד להתלמד".

"במקום להרחיב את הדיבור על גאונותו מלידה וזכרונו המדהים של אבי זצ"ל, מוטב שנבחן את הדרכים בהן השיג את גדלותו בתורה, ומכך נלמד כיצד אפשר ליישמן אצל אנשים פשוטים כערכינו [כך התבטא הגר"ד על עצמו ברוב ענוותנותו. ט.פ.]. אבי היה רגיל לומר, שאדם יכול לשמור בזיכרונו את לימודו, גם מבלי שיהיה לו כשרון וזיכרון טוב במיוחד. כשאדם מבחין ורואה בעיניו מחזה נדיר ובלתי שגרתי, הוא יזכור את הדברים שראה לפרטי פרטים עוד רבות בשנים. כדי לזכור דבר שנתרשם ממנו עמוקות ונצרב בזכרונו, אין צורך בשביל כך כשרון של זיכרון טוב.

"כן הדברים בזכירת התורה שיש בזה מצוות זכירה, מי שמשיג את הערך היקר של לימוד וזכירת התורה, ומתענג על טעמה של כל

שעליו יוכל מרן לשבת במשך שעות ארוכות מבלי לייגע את עצמותיו הדואבות.

הרופא עמד והנחה את רבנו בפרוטרוט באיזו תנוחה עליו לשבת, כשהוא אוסר עליו לרכון אל הגמרא כהרגלו בשנים האחרונות. רבנו ציית לצו הרופא, התיישב על הכיסא בתנוחה ישרה, ובעוד גוו זקוף רמז לנכדו להביא לו גמרא קטנה, כדי שיוכל לאחזה בידי וללמוד בה מבלי לכופף את גופו.

הנכד עשה כפי שהתבקש ונעמד לצד סבו הגדול, כדי להשגיח שלא ישנה מן התנוחה הרצויה במרוצת תלמודו. במשך רבע שעה בלבד ישב רבנו כשגבו זקוף והגמרא הקטנה נתונה בידי, אולם ככל ששקע בתלמודו, כך הלך ונכפף גבו.

לא חלפו דקות מספר וכבר הגה רבינו בגמרא הקטנה, כשראשו ורובו מונחים בסוגיא שלפניו, ודעתו אינה נתונה עוד להוראות הרופא. בעוד תיבות הגמרא הסהורות מתנגנות על לשונו, שב רבינו לתנוחתו הרגילה, כשכל גוו והווייתו רכונים אל הגמרא, עיניו כמעט נוגעות בשורות הקדושות, ומוחו וליבו הכבירים נתונים אך ורק לעומק סוגיא שלפניו.

במקרה אחר, כאשר מרן חש בחולשה גדולה, עד שלא יצא מפתח ביתו לתפילות ולמסירת השיעורים, הגיע רופאו לבקרו ושאל לשלומו. רבינו השיב קצרות: "בשעה שאני לומד, אני מרגיש בסדר גמור!".

(מתוך: 'עמודו של עולם')

והמתין יחד עם בני הבית לרגע בו ירים את ראשו ויקבל את הבאים, אך הרגע בושש מלהגיע.

דקה חלפה ועוד דקה, כשהבאים עומדים מסביב שולחנו של רבנו ומצפים לרגע בו ירפה מתלמודו ויברכם לשלום. אולם מרן שקוע בעולם משלו, עולם רוחני, שבו אין משקל לדבר מלבד עמוד הגמרא שלפניו. לאחר שעשרים דקות תמימות חלפו, אזר אחד מבני הבית אומץ, ובלית ברירה אחרת נגע קלות בגבו של רבינו, אשר הרים את עיניו מן הספר ובירך לשלום את הבאים.

ויהי ה' למשען לי

בשנות קדם, היה רבינו לומד במשך שעות ארוכות כשהוא ניצב על רגליו. בשנים מאוחרות יותר, כאשר לא אצר כח לעמוד, היה יושב ומתנדנד למול הגמרא בהתלהבות וחיוניות שאין דומה לה. בערוב ימיו, כאשר משא השנים הכביד על איבריו הישישים, היה רבינו יושב בתנוחה קבועה, כשבמשך רוב הזמן גופו רכון ומוטה אל הגמרא, משקפיו מוסטות לצדדים ועיניו כמעט מתחככות בתיבות הקדושות שלפניו. לאחר ימים רבים ושעות אינספור של ישיבה כפופה כעין זו, נשחקו חוליות גבו ונגרמו לו ייסורי שאול שהחמירו עם כל תנועה ותנועה.

לאחר שהרופאים חיוו את דעתם, וטענו כי אופן ישיבתו של רבינו מסב לו כאבים עזים, שאדם מן השורה אינו מסוגל לעמוד בהם, וקל וחומר שלא להתרכז תוך כדי כך בלימודו, הובא לבית כיסא מיוחד,

המשך מעמוד 25 | הרה"ג אשר קובלסקי שליט"א

את מועד הניתוח - באותה עת ממש בורא עולם סידר לבני רפואה קלה יותר. הנה כי כן, כל עכבה לטובה, וכשמשוהו לא הולך - כנראה יש לכך סיבה טובה ומועילה מאוד!

יהודים יקרים, הבה ניקח את דבריו אלה לתשומת ליבנו. פעמים כה רבות מאמצינו מעלים חרס, פעולותינו אינן יוצרות את התוצאות המקוות, נראה לנו כי תקלות רבות מדי בדרכנו. הבה נזכור כי אבינו שבשמים הוא המנהל אותנו, הוא הקובע הכל לטובתנו, והוא המוביל אותנו בבטחה. כך נזכה לחיי שלוה ורוגע, ולראות בחסד ה' ובנפלאותיו!

לערוך את הניתוח במהירות האפשרית, אולם בודדים הם הרופאים המומחים בנייתוח כזה, והתור להתקבל אצלם ארוך ומתמשך. האב לא נח ולא שקט, פעל ככל יכולתו, הפעיל קשרים, לחץ על עסקנים, אולם לגודל אכזבתו - דבר לא הועיל.

עודו מצטער על כשלונו בהקדמת הניתוח, והנה הגיעה לארץ זריקה ייחודית, שזה עתה קיבלה אישור רפואי בארה"ב. יודעי דבר טענו, שישנו סיכוי גבוה שקבלת הזריקה - עשויה לפתור את הבעיה הרפואית ולייתר את הצורך בנייתוח. ואכן, הילד קיבל את הזריקה האמורה מספר פעמים, וראו זה פלא - הבעיה חלפה עברה, והוא הבריא לחלוטין ללא צורך בנייתוח!

האב, בספרו את המעשה, מוסיף ואומר: 'לא יאומן כי יסופר, עד כמה באותה עת בה הצטערתי והתאכזבתי שאינני מצליח להקדים

המשך מעמוד 19 | הרב בנימין בירנצווייג

בעת התפילה ועבודת ה', שאל את עצמו אולי גם אני מחקה את עצמי ואיני עובד את ה' באמת מתוך תחושת התחדשות פנימית, אם מצליחים לחכות אותי סימן שאין בי התחדשות יומית בתפילה! פגע בי כח ההרגל!

והחל לחקות את תפילותיו ואת דרשותיו וכו'. לפתע הבחין הבדחן שהאדמו"ר יושב ובוכה, מיד ירד מהבמה וחש לעבר האדמו"ר ושאלו הלא קיבלתי רשות, אני מבקש סליחה עם פגעתי ברבי!

חלילה השיב הרבי, אל לך לחשוש פן פגעת בי לא זו סיבת בכייתי, אלא הסביר הרבי, שכאשר ראה כיצד הלה מחקה את תנועותיו

לשליחת תגובות לכותב הטור ולקבלת העלון של הרב אשר קובלסקי: במייל, כתבו ל-6182918@gmail.com מתוך הספר המפואר פניני פרשת שבוע

לשליחת תגובות לכותב הטור הרה"ג רבי בנימין בירנצווייג, כתבו ל: bdirshu@neto.net.il

והתקשרתי ליוסי.

"הייתי זקוק לכמה ניסיונות חיג עד שהצלחתי להשיגו. מעבר לקו הוא היה נשמע מבוהל. 'הרב', הוא אמר לי, כשקולו מתאמן לגבור על ההמולה והבהלה ששררו סביבו, 'ממש עכשיו פיננו אותנו במהירות למודיעין. השארנו הכול מאחור. השמועות אומרות שהלהבות כבר אוכלות בבתים הסמוכים לביתנו, ומי יודע אם יהיה לנו להיכן לחזור...'

"חיפשתי מילים כדי להרגיעו ולא מצאתי. אולם פתאום, הגיעה אלי הארה משמים ואמרתי לו: 'יוסי, עד שאנו מדברים - החשש שלך יכול חלילה להתאמת. חבל על כל שניה. אני מנתק את השיחה ומתחיל מיד לומר תהילים, יחד עם ילדי. אני ממליץ גם לך לעזוב הכל ופשוט להתפלל...'

"נפרדתי ממנו באיחול מעומק הלב, כי החשש יתברר כחשש שווא ולא יארע כל נזק לו ולמשפחתו, ומיד התיישבת להתפלל יחד עם ילדי. קראנו פרק אחר פרק בכוונה ובהתעוררות, כשמבעד לחלון נשקפים למולנו המאמצים האינטנסיביים, שעורכים כוחות הכיבו מהאוויר ומהקרע. המשכנו להתפלל ברגש ובכוונה, גם כשמסך העשן כיסה את שדה הראיה שמולנו, ובתי הישוב הסמוך נעלמו מעינינו.

"רק בשעות הצהריים הצליחו כוחות הכיבו להשתלט על האש, שהספיקה בינתיים לכלות שטח גדול ביותר. הנוף הירוק שכה התרגלנו אליו, הפך לשחור ומפוחם. שמחנו לשמוע שבחסידי שמים

המשך מעמוד 15 | הגאון רבי אליעזר טורק שליט"א

כשראה ה'חזון-איש' שרבי יעקב תמה על דבריו, הוא הוסיף וביאר את כוונתו: "כשאדם חי לבדו הוא עלול לחשוב כי הוא האדם השלם. אך ככל שהוא מתקרב יותר לאנשים גדולים ומרוממים, הוא נוכח לראות כמה עוד יש לו לעלות. וכאשר הוא עומד בסמוך לאדם גדול ממש, הרי הוא נעלם ואינו, הוא נעשה בטל למקור האור עד כי הצל שלו אינו נראה...".

עוד אמר רבי יעקב באותו מעמד, שאחת מההצלחות הגדולות של הבית היהודי, היא להציב מול עיני הילדים את דמויות גדולי ישראל, ולהנחיל להם את רגש ההכנעה וההתבטלות כלפיהם.

המשך מעמוד 22 | הרב ישראל ליוש

אם בנדרים עסקינן, מן הראוי לספר מעשיה נאה: מזלו של רבי ברוך פרץ מלצר, אביו של רבי איסר זלמן לא שפר עליו. פרנסתו היתה דחוקה מאוד, ושנים רבות לא זכה בפרי בטן בר קיימא. רק בערוב ימיו נולד לו בן שלימים האיר את העולם בתורתו.

'איסר זלמן' נקרא שמו בישראל, כאשר נכנס בבריתו של אברהם אבינו, בהשתתפות גדולי ורבני העיר 'מיר', ובראשם הגאון רבי חיים לייב טיקטינסקי זצ"ל ראש הישיבה הגדולה ב'מיר'.

כשמלאו לו שלוש שנים, הביאו אביו ל'חיידר' ללמוד תורה, כשהוא עטוף בטלית כנהוג, וערך לכבוד המאורע סעודה צנועה, כמה כוסות

אין נפגעים בנפש, אולם השמועות על כך שיש כמה בתים ב'שוב כפר האורנים' שעלו באש, טרדו את מנוחתנו.

"הייתי מרותק לדעת מה עלה בגורל ביתו של יוסי, אך נאלצתי להמתין במתח עד שמשפחתו תוכל לשוב אל הבית ולאמוד את הנזקים.

"שעה ארוכה חלפה, עד שראיתי את מספר הטלפון של יוסי מופיע על צג הסלולרי שלי. מיהרתי לענות. מעבר לקו נשמע קולו הנרגש של יוסי: 'הרב, זה פשוט לא יאמן! אני בטוח שהכל רק בזכות התפילות!...'

"אך בקושי הצלחתי לחלץ מפיו כמה מילים, שהבהירו לי את גודל הנס. מסתבר כי בה בעת שקראתי עם ילדי תהילים בביתי, גם יוסי בעצמו התיישב במקום שאליו פונה עם משפחתו, כדי לומר תהילים ולבקש על גורל ביתו, לבל יעלה באש חלילה.

"והנס אכן התרחש. בעוד הבתים שמימין ומשמאל לביתו ניזוקו קשות מן האש או נשרפו כליל, ביתו שלו לא נפגע בכהוא-זה. כמו הוקף בענני כבוד, התרחקה האש מהבית ודלגה לבית שאחריו.

"שנינו ידענו את הסוד שהגן על הבית מפני האש. היתה זו התפילה שנאמרה בדיוק ברגע הנכון ויצרה חומת הגנה שמנעה בעד האש מלפגוע בבית."

"הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו."

(מתוך עלון 'וכל מאמינים' - 356)

זכורני בביקור שערך מרן הגאון רבי שמואל הלוי וואזנר זצ"ל, בעל ה'שבט הלוי' בבית אבי מורי שליט"א לרגל שמחה משפחתית. תוך כדי שיחה ידידותית שמעתי כיצד הוא מתבטא בפני אבי: "העולם אינם יודעים כי אם אחוזים קטנים מגודל האהבה והקירבה להן זכיתי מרבינו ה'חזון-איש'. היה בינינו קשר נפשי עמוק עד כדי כך, שפעם כאשר הוצרכת לצאת ערב אחד מהעיר, אמר לי ה'חזון-איש' למחרת: 'הרגשתי שאמש לא היית בעירנו'...".

(פנינים מלוקטים מתוך סדרת הספרים 'אוצרותיהם אמלא')

י"ש ודג מלוח. גם ראש הישיבה, רבי חיים לייב, הוזמן לסעודה זו, וכשנכנס לשמחה אמר לו רבי ברוך פרץ: "לא הייתי מטריח את כבודו להשתתף בסעודה זו, אם לא שבברית כאשר שתינו 'לחיים' איחל לי הראש ישיבה שנתראה כשיכנס הרך הנימול לחיידר, ועניתי אחריו פעמיים 'אמן... אמן!', ואם כן יש בכך ספק נדר. אמנם סעודה זו היא למעלה מאפשרותי הכספית, אך מחשש נדר ראיתי חיוב לערוך אותה...".

שליחת תגובות לכותב הטור הרב ישראל ליוש, כתבו לו: israel.layosh@gmail.com

סיכום שבועי ב'דף יומי בהלכה'

- ◆ אשה ששיכחה 'יעלה ויבוא' בברכת המזון של יום טוב - האם צריכה לחזור ולברך?
- ◆ האם מותר לילדים להסתפר בחול המועד?
- ◆ מי צריך לגלח את כל שערותיו כששב בתשובה?

מהלכות שמחת החג וכבוד החג

- נאמר בתורה על חג הסוכות: וְשִׂמְחֶתָּ בַּחֲגֹה, ודרשו חכמינו ז"ל, שמצוה זו אמורה אף על חג הפסח וחג השבועות, ואף על ראש השנה, שנקרא גם הוא חג. וגם ימי חול המועד בכלל המצוה.
- על מצות השמחה בחגים, נאמר בתורה: "וְשִׂמְחֶתָּ בַּחֲגֹה אִתָּה... וְהָרַגְתָּ וְהִתְוַסַּת וְהִתְוַסַּת אֶשֶׁר בְּשַׁעֲרֶיךָ". והרמב"ם מכביר במילים חריפות כנגד אלו שאינם מקיימים חובה זו, וגם הזוהר הקדוש מפליג מאד בעונשם, ה' ישמרנו.
- נשים אינן חייבות באכילת פת ביום טוב, ולכן, אם שכחו 'יעלה ויבוא' בברכת המזון, אינן צריכות לחזור ולברך.
- בחול המועד יש ללבוש בגדים הנאים מאלה של ימות החול; והיו מגדולי ישראל שנהגו ללבוש בחול המועד בגדי שבת, וכן מנהג רוב ישראל בימינו.

איסור המלאכה בחול המועד

- נחלקו ראשונים אם איסור המלאכה בחול המועד הוא מדאורייתא או מדרבנן, ולמרות שמדברי השולחן ערוך נראה כי האיסור הוא מדרבנן, אין להקל כדעה זו כי אם במקרה של 'צורך גדול'.
- מותר לטלטל מוקצה בחול המועד, להפריש תרומות ומעשרות, ולטבול כלים, אף כשאין בפעולות אלו צורך בחג; וכן מותר לדבר על אודות דברים שאסור לעשותם בחול המועד.
- מותר לעשות מלאכה בחול המועד לצורך רפואי, ואף לשיכון כאב קל. אולם, טיפול רפואי שנועד לשימור - יש אומרים שאין לעשותו בחול המועד אלא במקרה שדחייתו עלולה לגרום בעתיד לנזק.

תספורת וגזיזת ציפורניים בחול המועד

- מצוה לספר את שיער הראש לפני יום טוב, כדי להראות כְּאֵת בְּיָמֵי הַחֵג, ועיקר המצוה - להסתפר בערב יום טוב ממש; ולכתחילה יש להסתפר לפני חצות היום, כיון שעל פי הקבלה לא ראוי להסתפר לאחר זמן תפילת מנחה. וכדי לזרז את העם לקיים מצוה זו, אסרו חכמינו ז"ל להסתפר בחול המועד. ואף מי שלא היה באפשרותו להסתפר לפני החג, מחמת אונס מסוים - אם האונס אינו חד משמעי, דהיינו שאכן אירע מאורע מסוים שבגינו לא הסתפר, אבל אין הדבר גלוי וברור שמאורע כזה מונע את האפשרות להסתפר - אינו רשאי להסתפר בחול המועד.
- מי שרשאי להסתפר בחול המועד - עליו לעשות כן בצינעה, ולא בפרהסיה, כיון שסיבת ההיתר אינה ידועה לכל.
- ילד שלא הסתפר לפני החג, ושערו מגודל ומסב לו צער, מותר לספרו בחול המועד; אולם, אם מדובר בילד שמבנה גופו גדול ונראה כבר מצוה, יתכן שאין לספרו בפרהסיה.
- לדעת השולחן ערוך, מותר לגזוז צפרנים בחול המועד, באמצעות קוצץ ציפורניים, מספריים, או פצירה; וכל שכן להסירן בידיים, או בשיניים. אולם, לדעת הרמ"א, אסור לגזוזן באמצעות כלי.

הלכות שונות

- חכמינו ז"ל אסרו לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ, ולכן, אסור לצאת מארץ ישראל לחוץ לארץ לצורך טיול ובילוי, וכדומה. והתירו חכמים לצאת לחוץ לארץ לצרכים שונים, וביניהם - עיסוק במסחר.
- מנהג בני אשכנז עוד מימי הגאונים, שמומר שעבד עבודה זרה ושב בתשובה, עליו לגלח את כל שערותיו, ורק לאחר מכן הוא שב ומתקבל לקהל ישראל, ומצרפים אותו ל'מניין'.